

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -1' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. Estranger, 15 ptes. 1' any.

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

Any VII

Barcelona 19 Juliol de 1913

Núm. 298

SUMARI

L'Orient i la qüestió Nacionalista

Grecia.- Del Professor H. Bulle.

(*Deutsche Rundschau*, 1911), pel

DR P. BOSCH GIMPERA, trad.

«Bibliografia d'En Manuel Milà

i Fontanals», per Josep Roig i

Roqué, J. M. LÓPEZ PICÓ.

Crònica vella, I, per JOSEP LLEONART.

De les Normes Ortogràfiques. —

La «Joventut Nacionalista» a l'

«Institut d'Estudis Catalans» —

Episodi divertit Una esmena

de l'impenitent senyor Carre-

ras Candi. — Fent-hi broma, per

XIM-XIM.

La doctrina de la educació nacio-

nalitzadora, (acabament), per ELADI

HOMS.

Conferències de la Societat Cívi-

ca «La Ciutat Jardí».

Informació

**Per la Mancomunitat. La nova
ponència.**

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons

nostre Dret per Lluís de Peguera,

extractades per

Francesc Maspons i Anglès.

Extracte de la doctrina civil de Pe-

guera anotat amb la Jurisprudència
catalana.

Es ven a les principals llibreries

L'Orient i la qüestió Nacionalista

Aviat farà l'any que Europa, tot just revinguda de la sorpresa que'l triomf dels llavors aliats pobles balcànics contra'ls Turcs va produir-li creguè que la solució del greu problema d'Orient la havia trobada aplicant a la realitat la vella fórmula «la península balcànica pels balcans.»

Veus-aquí, però, que la pau amb Turquia fou firmada, que Europa en la conferència de Londres acceptà en ses grans ratlles les pretensions dels aliats respecte a Turquia, aquesta cedí tot el terme conquerit pels aliats, i avui entre ells s'encén la guerra i volen que llurs generals resolguin allò que era feina de llurs diplomàtics, ço és, repartir-se fraternalment ço que tots plegats conqueriren, exceptuant l'Albania que tant Italia com Austria han exigit, i Europa, —acceptant l'exigència de les dues potències de la triple aliança — l'ha declarat principat autònom.

La causa immediata de la guerra actual pot-ser la trobaríem en ço que la realitat ha superat al somni, en ço que els aliats mai havien sommiat conquerir tanta extensió amb tant poc de temps, i regoneixent-ho ells mateixos així, els uns no volen acceptar els límits previament pactats, mentre els altres sostenen que el pactat, pactat està. I així Servis i Grecs volen treure una major extensió de la Macedonia, car diuen que a Bulgària li queda la Tràcia i a ells Europa els retalla l'Albania; i això és veritat. Bulgària, però contesta que si de la Tràcia no s'en parlà abans de la guerra, al fer l'Aliança, és perquè sols a Bulgària podia interessar-li i anc que siga major la part que li toca, també ella portà el major esforç, ja que Kirk-kilisse fou la clau de tota la campanya i sense la primera gran desfeta dels Turcs, ¡qui sab com s'haguera desenrollat tota la guerra! i també tenen raó. I és que cal tenir en compte que si bé l'objecte de la aliança fou la lliberació de Macedonia i

les clàusules d'aquesta aliança tenien sempre de referir-se a l'invasió i possible repartiment d'ella, car dins Macedonia tenien d'actuar conjuntament els exèrcits dels quatre aliats, cal no oblidar que Bulgària tenia una llarga frontera amb la Tràcia i de res li podia servir el triomf dels aliats a Macedonia si ella era invadida i vençuda dins de casa pel gros del exèrcit Turc.

L'Estat major búlgar tenint en compte aquesta consideració fonamental laborà un plan d'atac, —sens comunicar-lo als aliats i guardant una reserva tant absoluta que ni els mateixos oficials dels còssos que's concentraven a l'Est per caure damunt Kirk-kilisse, atravesant el quasi infranquejable *Strandja Dagh*, sabien al sortir de llur residència on els portaven; i aquesta reserva extrema de l'Estat major búlgar fou una de les tantes coses i no la menys important que'ls conduí al triomf—tot ell encaminat a la ràpida ocupació de la Tràcia, encaminant-se ràpidament vers Constantinoble i aillant la Capital del reste de l'Imperi per així millor desfer sos exèrcits.

En aqueix plan d'atac i en la precisió en que fou executat, que constituirà sempre una gloria per l'estat major búlgar, rau la causa immediata, com deiem al començar, de l'actual conflicte, cal però tenir en compte la causa permanent, la fonda, la mediata, no solament d'aquest, sinó de tots els futurs conflictes en les terres orientals, i aquesta causa permanent que no s'ha resolt amb aquesta guerra i que trigarà desgraciadament molts anys en resoldre's, és el trobar-se poblada la Macedonia com en general tota la península balcànica d'un conjunt de races i de pobles de nacionalitat els uns poc definida i els altres ben definida, però tots ells barrejats en ciutats i pobles. Servis, grecs i búlgars, en nom del principi de nacionalitats, poden reclamar tota la Macedonia, car

dins la Macedònia hi ha búlgars, grecs i servis i també hi ha turcs i també hi ha altres altres races i pobles que no pertanyen a cap dels quatre citats.

Cercant solució a aqueix greu conflicte hi ha escriptors que proposaven la formació a Macedònia d'un principat autònom, com s'ha fet a Albània; tampoc, però, es resoldrà res, si no fos augmentar les probabilitats d'una guerra europea.

El problema és greu i sols el temps pot resoldre'l, donant el triomf a la na-

cionalitat de més força espiritual, a aquella de les nacionalitats que avui estan en lluita que millor aprofiti l'escalf patriòtic que en totes elles ha deixat aquesta guerra i l'encamini a obtenir un grau de cultura tant superior als veïns, que la seva hegemonia s'imposi com una necessitat.

En les lluites col·lectives, els més forts que són els millors triumpfen; a la nacionalitat més vigorosa, doncs, li tocarà solucionar la qüestió d'Orient, que jamai podrà fer-ho Europa.

GRECIA

Del Professor H. BULLÉ (Deutsche Rundschau, 1911)

Per a l'observador contemplatiu de la vida dels homes i dels pobles, sempre es presentarà en lloc preferent un problema d'ordre general: en què descança, en què consisteix la força i la influència d'una personalitat o d'un poble sobre'ls altres homes i pobles, com es produeixen les magnes actuacions que duren a través dels segles. No vull dir amb això aquelles actuacions que's poden comptar o amidar, si les grans invencions o descobriments del progrés material que nosaltres, astorats, hem pogut presenciar. En els temps primitius la invenció del foc i de l'art de treballar els metalls, i en els nostres el descobriment del vapor i de l'electricitat, són grans fets de l'esperit humà que han transformat l'aspecte de la terra; però d'això fins a l'automòbil i al dirigible, tot és instrument, valor secundari, cultura externa. El decisiu no és que's posseeixin tals coses, sinó quin ús se'n fa. L'home més inculte hi té tanta part com el més civil i ningú amb ells es transforma en sa relació interna amb el món. Són fruits de l'intel·lecte i el desvetllen, però no aporten res de bo ni de dolent a la força que reben i desenrotllen el món i la raça dels homes. Car l'intel·lecte és l'instrument més noble que l'home posseeix, però resta tant sols instrument, ajuda, medi per al fi, no fi propi, perfeccio, força creadora. Fracassa en totes les més altes i últimes qüestions, com també fracassa innombrables voltes en les coses sense importància, quan no podem verificar el compte i decidim per súbita determinació o per instint, car la seva llum aclara sols un troç del camí i fins el calculador de més talent arriba a un lloc on la fosca volença que ve de les fondaries de l'inconscient acaba el càlcul i perfecciona l'acció.

La voluntat, emperò, és ço que determina l'*Ethos* de l'individu, l'*Ethos* dels pobles. El voler és una força primària, impossible d'analitzar. Certament en l'home educat i format intel·lectualment ja no és una cosa senzilla sinó quelcom extraordinàriament influit, quelcom complexe i conreuat en tots sentits. Es pot dirigir i reforçar, doblegar-la i fer-la caure en errors, fins destruir-la amb l'intel·lecte. Però amb aquest tant sols no's pot mai crear res. El nadiu de la decisió és el verament important, el més alt producte de la naturalesa que domina el món orgànic, la llegítima font primària de tot ço que succeeix. Cap anàlisi psicològic pot desmembrar la voluntat, sinó que la té

de pendre i descriure com un element primari. Emperò, el decisiu en l'història dels pobles com en el destí dels individus, és la coloració que des de la seva cèl·lula nadiua porta aquesta voluntat. Pot trobar terres de cultiu bones o dolentes, pot florir o consumir-se, però la seva essència resta invariable en sa profunda substància. Així, quan es vol conèixer els més últims fonaments de la manera de ser i dels fets d'un poble, no cal investigar amb Kant i Fichte les idees ètiques, amb Ranke els impulsos religiosos, ni amb Taine el *milieu*, sinó que cal investigar la raça, el segell que en els individus d'una limitada part dels homes deixà un temps la comunitat de sang. La raça formant-se en èpoques en què les grans comunitats humanes es desenrotllaren separades les unes de les altres, és una propietat indestructible i així com l'home madur no perd mai l'empremta que en ell deixaren la casa dels pares i la joventut, també els pobles conserven la llur més alta força sols en quan poden fer durar les qualitats de llur raça. En l'antiguitat amb la barreja d'aquestes comença la decadència, i potents races noves, com les veiem a Anglaterra i al N. d'Amèrica, són solament fortes mentre una raça es reserva en elles la direcció. Raça, en aquest sentit, és precisament aquell voler primari comú a tota una família humana i que constitueix l'inconscient impuls capdal de la seva actuació. L'observador ha de tractar de regonèixer sa tonalitat fonamental en les variadíssimes actuacions individuals.

Si prenem els antics pobles civilitzats orientals de Babilònia i Egipte, hi trobem de comú la *voluntat de servir*: servir els deus, servir el rei. Humiliació sota voluntats més fortes és l'ideal de la vida, la més alta satisfacció es troba en restar sota la protecció de la Divinitat, i la suprema ambició terrenal consisteix en assolir les lloances del rei. D'aquí aquella sorda uniformitat de tals cultures que no coneixen cap gran personalitat a no ser la del sobirà, cap més alt fi del voler col·lectiu fóra de què tot el món resti baix el domini d'un rei. Els antics grans imperis orientals amb llur immensa extensió geogràfica no serien imaginables sense aquesta constitució psicològica de les masses, per la qual l'ordre donada per un sol podia llençar fins a les terres més llunyanes potents exèrcits de gent que no era mercenària sinó sortida del mateix poble.

La voluntat de potència es troba en Orient sols en l'individu isolat: el voler de la massa es redueix a servir-lo.

Roma dona l'espectacle contrari. Allí la comunitat vigil-lava temerosa que ningú arribés a ser massa fort; mes aquella comunitat com a un tótot era posseïda de la més alta i dura voluntat de potència que mai hagi tingut cap agrupació. Aital qualitat és una herència de la raça itàlica. Les copies febles de l'espectacle l'ofereixen més tard Venècia i Gènova, i una cosa de semblant dignitat, en el terreny espiritual, és l'Església catòlica. En l'Atenes de Pericles, pel contrari, si bé s'hi feu un intent de quelcom semblant, fou a manera de *dilettanti*, i amb un voler col·lectiu tant insuficient que des dels seus començos portava en ell la necessitat del fracàs. En un còrcol no itàlic, sols a Cartago, li fou possible quelcom semblant per un cert espai de temps. Emperò, la última gran temptativa en la què tot un poble fou posseït de la voluntat de posar tot un món dessota el seu jou, tornà a sortir d'un itàlic: el cors Bonaparte, qui inoculà aquest voler als gals romanitzats de França.

Mes tornem als temps antics. D'aquella sordidesa oriental s'han d'exceptuar dos pobles que cada un a la seva manera transformà el món: els *Jueus* i els *Grecs*. El més característic de la raça jueua és el sentiment de la personalitat, cultivat i exaltat per una finura d'intel·ligència poc vulgar i un talent per a l'especulació metafísica. L'extraordinari subjectivisme de la raça, donà naixença al concepte del poble escullit i a la primera encarnació de l'idea monoteïsta de Déu. Aquest últim concepte, emperò, que d'una altra manera també estava en camí de forma-se en altres formes antigues de religió, es difón en el món antic en una forma templada amb l'aparició d'una personalitat singular del tot, en un temps en què l'antic culte començava a perdre la força interior i s'acceptà amb més passió i amb més intensitat per una raça que en sos sentiments fonamentals és del tot oposada a la jueua: la *germànica*. I si's busca la característica d'aquesta, no se'n pot trobar cap altra si no és la aptitud d'abandonar-se totalment a una idea, a una cosa després de ser proposada per cada sentiment personal. «Ser alemany vol dir fer una cosa per pròpia voluntat», és una de les frases més justes que mai s'hagin pogut dir. Des de les Creuades, passant per Luter, fins a la guerra dels trenta anys, actuà el mateix voler positiu que perdura en la ciutadania universal del segle XVIII i en la idea actual d'una ciència desinteressada, de la «Ciència per la ciència». Si ha existit per felicitat i a la vegada per pissort seva, una raça sota la obsessió d'una idea, és en veritat la germànica.

I ara els grecs. L'espectacle que donen és tant extraordinàriament complicat, reuneixen qualitats tant infinitament diverses, arribaren de tal manera a totes les direccions possibles en el pensar i en el sentir, que a primera vista no s'atina en ço que pugui constituir la força impulsiva d'aquesta complexitat. Emperò, a Grècia existeix un *Ethos* unitari que enclou el secret de la seva extraordinària influència; la seva expressió més curta és: la *Voluntat de la forma*. El grec no tol·lera res sense forma, res confós, res que sols tingui contingut. Ço que les seves mans toquen devé una unitat clara, amb contorns ben definits, una homogeneïtat en l'interior i en l'exterior. I això no's pot aplicar tant sols a l'art per al qual és un postulat necessari i fins la seva substància; al re-

vés: el grec no hauria sigut el més artista dels pobles si en tot el seu ésser, en la religió i en la filosofia, en la política i en la vida no hagués estat encaminat vers aital fi. En sos mites cosmogònics s'hi troba aquest: en els començos existia tant sols el Caos; Eros, el gran deumorge de la doctrina òrfica, en fa sortir totes les coses i tot l'així per Eros produït té una forma clara i definida. En tota la doctrina grega dels déus i del món, no hi ha res que sigui solament pensat, pur concepte; tota cosa és vista, objectiva, unitat plàstica. Ni la mateixa filosofia s'esforça solament en assolir la definició de conceptes abstractes, sinó que cerca imatges, descripcions, comparacions que facin comprensiu el gran tot del món. I tant extraordinàriament penetrant és la potencia representativa d'aquesta raça, que molts dels seus filosofemes, especialment les antigues doctrines jòniques del món, s'avençaren a les idees en les quals avui una investigació intel·lectualística de la naturalesa hi regoneix, encara que en forma diversa, les últimes conclusions de la saviesa humana. La doctrina dels elements, la dels àtoms, la representació d'una ànima immanent en el món, la persistència de tota força, es troben en llurs línies fonamentals a Heràclit i a Empedocles, a Leucip o a Anaxàgoras.

La manera de ser política dels grecs és la lluita vers la forma determinada per un mateix, vers la individualitat de les més petites agrupacions. Cap altra raça antiga ha convertit el dret de la propia determinació no sols del poble sinó també de les comunitats isolades de la ciutat, en un ídol al qual se sacrificaven totes les forces materials, però del qual se'n treia també la força espiritual necessaria per a extraordinàries aportacions de cultura. Roma reduí les lleis fonamentals de la dominació d'un poble a fórmules abstractes pot ser més durables i que en temps moderns es pogueren pendre fins un cert punt com a model; però això fou el resultat d'una oligarquia famolenca de força que's conservà en el poder durant segles. Entre'ls grecs la democràcia és una recerca sempre renovada, un esforç que sempre es transforma envers formes d'Estat determinades individualment. Cap comunitat popular, exceptuant tal volta la moderna França, ha passat per tant ràpides i radicals transformacions com Atenes desde Soló fins a Demòstenes; a Grecia en lloc, fóra d'Esparta, la forma política devingué una fórmula rígida d'esclavitud. I així, fins en la vida personal dels grecs no dominà mai l'esquema, la convenció buida, el rígid concepte moral, i com a conseqüència imprescindible la hipocresia; sinó que tot és allí llibertat, lliure determinació propia, sana sinceritat. No com es deu ser segons preceptes i conceptes morals, sinó com cal ésser segons una legalitat interna i una necessitat natural: tal és el contingut de la doctrina moral grega. Moralitat per a ella no és la naturalesa esclavitzada, sinó domada internament: emperò la moral no devé mai una cosa heretada i immutable, sinó que la raça té la força de, junt amb més gran respecte del constituït, refer sempre de nou la cultura personal segons idees canviants del valor i la felicitat de la vida; de manera que a cada moment, en la floració o en la decadència, l'ànima grega és unitaria en voler, sentir o pensar. I això és la vera font de tota força espiritual d'expansió, de tot optimisme creador.

Certament, el quadro té el seu revés i avui estem molt lluny d'aquella bella colo-

ració superficial d'una època no molt llunyana en la qual la nostra joventut imaginava els grecs com a model de tota virtut humana, tal com de si mateixos ho pretingueren els Atenesos. Al contrari, veiem més clarament que abans totes les particularitats perilloses de la raça: l'implacable egoïsme personal, la tendència a la mentida i a l'engany, la inconstància i la volubilitat, la extraordinària vanitat. Aquests caràcters, malauradament massa humans, es manifesten entre'ls grecs amb més força que en altres llocs on s'amaguen amb por; emperò són un correlatiu quasi necessari d'aquella llibertat que és la preparació de tota força creadora. Com Aquil-leu s'estimà més morir més aviat, però havent complert gestes heroïques, també nosaltres hem d'estimar-nos més tenir els grecs quelcom per immorals per a honorar-los després com a creadors de mons de formes i pensaments dels que mai l'humanitat estarà prou assadollada. Ja els mateixos grecs expiaren amb prou amarguesa llurs faltes; en aquell destí d'Aquil-leu sembla haver-se personificat una llei de la naturalesa: la força genial es fa malbé més aviat i amb més crudels dolors que la ben templada mitjanía. I els grecs en veritat sentiren amb pregonesa la tortura de l'existir i l'expressaren d'una manera commovedora en la poesia i en la filosofia; emperò aquest pessimisme és tant sols una tonalitat de llur ésser i trobo exclusivista la meravellosa historia de la cultura grega de Jakob Burckardt, quan atribueix a masses grecs els sentiments de Timó, el qual, sia per la baixesa, el desordre i els paranys de sos conciutadans, sia per l'inseguretat, el desordre i els perills de l'ambient polític i social, devé misàntrop, agafant odi a l'Estat. Malgrat dels sicofantes, dels sofistes i d'Aristòfanes, malgrat l'exil dels forts i de les guerres inacabables, malgrat el procés de Fidias i la copa de cicuta de Sòcrates, floreix sense interrupció en l'Atenes de Timó la joia dels viure i el plaer d'existir, l'art i la poesia, i l'aprofondiment filosòfic en els més alts problemes de l'ésser: la fatiga comença més tard i no per causes que tinguin relació amb el món moral, sinó perquè, a conseqüència sobre tot dels esforços extraordinaris físics i espirituals del segle V, des de cap als 400 a. de J. C. comença l'exhauriment físic de la raça en els antics centres de cultura. Emperò encara allavors resta incòlume la força creadora de formes en l'art plàstic, i es tendeix una segona corba de l'evolució que en son contingut i en sa forma representa un complement de la primera gran floració. En la política no hi ha dubte que'ls antics ideals han devingut esquemes morts o sense força, i si Alexandre dominà el món és amb una idea no grega

en sos fonaments: l'antiga idea dels reis orientals, de la qual ara s'ha apoderat un home singular, ha de dominar a la vegada els grecs i els orientals. Emperò en l'espiritual Grecia devé el ferment per a l'Est, per a Roma i no menys per al futur Cristianisme. La seva voluntat de forma omple l'Orient i l'Occident; i per a sentir això en tota sa força, sols s'han de fer un parell de preguntes: ¿quin aspecte haurien presentat les ciutats cosmopolites de l'imperi dels Diadocs sense ordres de columnes gregues? ¿què hauria sigut la Roma d'August sense Grecia? i, sense la grega, ¿hauria existit mai una poesia romana? ¿Pot imaginar-se el Nou Testament escrit d'altra manera que en grec?

Sols cal notar el moltíssim que deu a Grecia el posterior desenrotllol espiritual d'Europa. El fenomen és tant gran, que cada època de vida espiritual ha posat mà en aquest problema i pres posició d'alguna manera respecte a ell. Nosaltres, els alemanys, ho hem fet d'una manera especialment intensa des dels dies d'Erasme i de Goethe, i això per al nostre bé. I jo crec que aquells que en la ciència i en l'escola són els millors guardadors dels tresors humanístics no lluitaràn ni treballaràn mai amb prou entusiasme, perquè la comunió de la nostra joventut amb l'ànima grega sia conservada per al nostre poble.

A Alemanya, des de l'any 1870, té lloc una transformació extraordinària tant exterior com interior. De ser un poble de petits burgesos que sols tenia significació per la seva potent vida interior, pel seu aprofundiment filosòfic i científic, n'ha esdevingut un poble comercial potent que reclama un lloc director en l'immens moviment econòmic i tècnic del món, que per raons ètniques té d'estendre's perquè no l'oprimeixin i que tant sols així pot esdevenir opulent. Emperò observadors recelosos creuen notar que aquesta poixança exterior, no representa per tot arreu igual moviment interior. En la política amenaça una creixent relaxació de tots els lligams, un desencadenament dels més grollers instints demagògics; en la literatura regna en part la falta de vigor i la impotent insignificància d'afectats Epígons; i en la vida sembla quasi com si tinguéssim de caure a poc a poc en un desenfrè dels instints que hagués de dissipar les forces abans d'hora. Com a medi de salvació l'Estat modern no coneix altra cosa que lligams exteriors, la violència burocràtica formulista, la potent opressió del pensament lliure per l'auxili jeràrquic: és un contrajoc curiós com d'una part proclama la fórmula correcta de la seva sobirania exclusiva i de l'altra prepara la vera destrucció de les formes sanes de vida. Per això la feina més no-

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i benes

Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

— Fàbriques: —

Goma i cel·lulòide.—Font honrada, 3
Apòsits antissèptics.—Vila Vilà, 89

— Botigues i magatzems: —

● Ronda de Sant Pere, 2.—Fontanella, 20 ●

— Enviem catàlegs a Farmàcies i Droguerías —

ble de tots els que ensenyen ha d'ésser mantenir-se a ells mateixos i a la nostra joventut entre aquests dos extrems i trobar el sà compromís entre el ver respecte davant de ço que ha sigut històricament i l'impuls naturalment revolucionari, del subjectivisme. Com a objecte de la vida no'ns deu aparèixer ni el doblegar servilment l'individualitat sota fórmules convencionals, ni la persecució de la fantasma del Superhome revolucionari, sinó el trobar entre ambdues la *forma de la propia personalitat*.

Cada home cerca una forma propia. Els forts la trobaran potser per si mateixos. Les mitjanfes necessiten la direcció dels experimentats: els fa falta conèixer quines són llurs aptituds personals amb les que'ls sigui possible esdevenir i aconseguir el més en la nur estera; ultra això necessitem un ideal, un model d'una forma espiritual més alta, ja encunyada per a fer ells el restant, imitant-la. Allavors l'intel·lecte esdevé apte per a les més altes aportacions sense destruir la voluntat; allavors els impulsos es donen sense oprimir-los i la personalitat es salva davant de la barbarització que porten els instints materialistes. Mes per causa d'impediments interiors o exteriors no tots els pobles ni tots els homes arriben a trobar la propia forma: el facilitar la recerca d'aital forma deu per lo tant constituir el fi propi de l'educació. No és la salut l'acceptar la major quantitat possible de saber, tampoc ho és la formació del caràcter amb preceptes morals, sinó tant sols l'assimilació del saber en la personalitat junt amb l'il·luminació de la voluntat per medi del coneixement de totes les profundíssimes connexions que existeixen en el món i en la vida dels homes. L'educació en aquest sentit no pot ésser mai assolida amb la mera doctrina, sinó únicament i tant sols amb el model, amb analogies que porten en si mateixes la força que convens.

I aitals educadors envers la forma ho són els grecs en el més alt sentit. Trobaren la llur forma amb fortalesa tant convincent i amb tant clara expressió, treient-la de la força primaria de llur raça, que cada una de les variadíssimes fases de llur evolució representa el perfeccionament de la més alta possibilitat de desenrotlló. I, per a tots els que nasqueren després d'ells, el preciós és el *com* d'aquest espectacle, molt més que el *què*. Per això es procedia amb erro quan (sobre tot potser a mitjans del segle passat) es prenía els grecs per model que cal imitar tal com és, si's vol participar de la vera art i del ver humanisme. Leo von Klenze ho sostingué per a l'Arquitectura sense reserves i tenía tots els arts posteriors per barbres, explicant la arquitectura grega com a l'absoluta i obrant en conseqüència. I de manera semblant en ço que toca a l'educació es deuría parlar en els gimnasis alemanys. Això és l'abús d'una forma llegítima en quan a fórmula, però res més que fórmula, i representa la mort immediata de tot ver sentiment i de tota evolució posterior. Qui vulgui conservar vius per als seus contemporanis els bens de cultura d'un temps anterior, ja siguin Goethe, els grecs o idees religioses ha de guardar-se molt de pendre el vas pel contingut. Així com Goethe digué de la naturalesa: «en la natura no hi hà contingut ni vas, tot se't dona d'una sola vegada», també cal dir-ho de la influència espiritual: la comprensió i la assimilació interior de les formes d'altri són una sola cosa; la una sense l'altra no's pot imaginar, és guanyar-se a si mateix, treball

perdut. Com l'home singular devé cada dia i cada hora una transformació lenta i no interrompuda de si mateix, així també és tota comprensió espiritual un fluxe continuat: res del que ahir era pot de nou ser ni serà demà de la mateixa manera; així, tot aquell que resta, en son interior, vivent i que no's satisfà amb una fórmula apresada, té de conquerir-se de nou a si mateix cada dia i cada hora que passa. Per això deu la Humanitat conquerir sempre els grecs de nou i cada temps i cada generació en treurà coses noves, de la mateixa manera com cada alemany d'avui deu constantment assimilar-se el més gran fenòmen que's pugui trobar paral·lel a Grecia, Goethe, a fi de que amb cada coneixement propi ben madurat del món i dels homes es pugui descobrir en si mateix quelcom nou i sorprenent.

Els camins pels quals es pot arribar millor a Grecia són innombrables, i cadascú buscarà, segons ses inclinacions i temperament, el cantó que més se li acomodi. El nostre temps en el qual l'interès per l'art plàstic pren tant relleu, ha arribat a tenir pel problema de la forma en sentit estricte, per la forma visible en l'espai una fina sensibilitat, deguda en part a una necessitat interior i en part a progressos tècnics que fan possible per a la forma en l'espai una comprensió més fàcil. Per a les antiguitats, emperò, hi hà ultra això una altra raó, i és que ja no són les fulles soltes d'una floració com la *Curiosa* i les *Antiguitats* de segles anteriors, sinó que, fins mutilades, resten encara en la antiga conexió amb la localitat i el terreny, amb el sòl i l'aire. Un passeig per la Acròpolis d'Atenes, ensenya més avui a qui sab sentir que centenars de volums amb milers d'observacions; i qui hagi passat alguna vegada un dia calurós de Juliol en l'Altis d'Olimpia, sab més que'ls altres del temple de voluntat i còssos, de l'extraordinari derrotament de forces que que allí vegé el temps de les festes agonístiques. I no són sempre les grans i brillants troballes d'immortals esculptures les que aixamplen més l'horitzó: aquestes són sens dubte els grans cops de fortuna per a nosaltres, pobres, revelacions d'una força immortal formadora, les resolucions de problemes sublimes que mai més es podran plantejar ni resoldre d'aquella manera; però dels grecs com a homes, en son sentir i obrar personal, ens hi atancem molt més amb les coses insignificants, amb les petiteses del parament de la casa, amb les ofrenes piatoses que portaven als déus, amb la manera com es conduïen en la cort, en l'àgora, en el pòrtic, en el lloc de sacrifici, en el temple. Aquí a l'entès li parla cada pedra i surten per sí sols la comprensió de l'objectiu al qual tot això es destinava i el descobriment de l'ànima humana en la pedra o en el fang model·lat.

I aquí cal notar un fet molt curiós: tota cosa feta per una mà grega és senzillà, a pesar de tota riquesa, clara, malgrat tot ornament que la desnaturalitzi, de grandiosa conseqüència fins en l'insignificant i accessori. Schopenhauer digué una volta de la ceràmica grega que és un producte sortit immediatament de la mà de la naturalesa que l'ha deixat indeleblement segellada, podent tant sols ser com és i no d'altra manera. Això és el producte d'aquella sana unitat de l'ànima grega per la qual el natural és també el just. Per a l'art s'ha expressat el mateix amb les belles paraules de «la noble simplicitat i la serena grandesa» de l'antic en aquell segle XVIII que fou el primer

en descobrir els grecs en la llur vera forma i que en les coses d'art sentia tant diferentment de tot el segle XIX.

Però el segle XVIII vegé en la cultura grega sols un tot acabat. Reduí la seva art a un gran sistema i així pogué amb un erro, per altra part molt comprensible, cercar de trobar-ne les lleis en una de les seves últimes grans obres: el *Zaocoont*. En canvi per a nosaltres, homes d'avui, és el més sortint l'admirable esdevenir, el rigurós desenrotlló d'aquella art que malgrat tota complicació es mou amb amb increïble conseqüència com un riu en un llit fixat abans rigurosament. Nosaltres compremem amb més claretat que l'ànima grega no fou la mateixa en tots els temps i que el canvi de les formes d'art és des de sos fonaments un canvi del contingut de la vida, de la voluntat de viure.

Les grans èpoques es determinen quasi per si mateixes per a l'observador, fins tot i sent a voltes, no sense dificultats, el separar les fases de l'evolució en els límits de cada període; però sens dubte l'home heroic d'Homer té un esperit tant diferent d'un contemporani de Pericles o dels últims rodís lliures, que en llurs grans línies la nostra divisió resta exacta.

Cal preguntar pels ideals de cada època, per les idees i fins que lliguen els individus amb el món, passant per sobre del círcol dels llurs interessos personals, pels grans volers que animaren la comunitat.

Veiem abans que tot una època heroica i en ella domina la *voluntat del fet*. El món és ple de monstres, de terribles foragits, i l'hèroe deu destruir tot ço que amenaça el Dret i la Moral. El món és plè d'enemics, tant en les proximitats com en les llunyanies i els destins de les cases dels prínceps i dels pobles es realitzen amb sang. Cadascú va armat amb el preciós ferro. Sols val el fort i la seva paga més dolça és que'l cantor, amb la cançó immortal, immortal el faci esdevenir. «El fet ho és tot, però encara més la gloria», hem de dir d'aquesta època amb una alteració de les paraules de Goethe. Aquest món homèric és en part fingit i les circumstancies històriques dels senyors comerciants jònics i dels fundadors de colònies dels segles VIII i VII, per als quals aquests cants reberen la llur forma actual, teníen un aspecte molt diferent; però l'ideal de vida del temps és encara allavors aquella set insaciable de gestes com les que'ls canta l'aède i que empeny els grecs fins a les columnes d'Heracles i la inhospitalitat del pontos, vers sempre nous pobles i nous establiments. Es l'ideal de totes les jovesanes sanes: lluita, aventures, acció.

Al temps de les emigracions i de l'expansió, segueix l'establir-se en la propietat ben fundada. Es forma l'Estat-ciutat, la solidesa del qual depèn encara de la lluita i que pressuposa l'aptitud per a les armes de tots els ciutadans. Però per sobre del purament necessari i la disciplina de les armes, creix ara un ideal d'educació física deslliurat d'objecte, com mai cap més poble l'hagi portat a execució amb tal rigor. La atlètica i l'*agon* imprimeixen llur segell en els segles que van des dels temps de les emigracions fins a les guerres perses. El *voler de l'educació perfecta del còs* ho domina tot. És tant fort, que pot fins fer callar les rencunies de les ciutats. No hi hà fet més característic que el de què no fossin Delfos ni el més ètic de tots els déus grecs, Apol·lo, malgrat la finesa política de sos sacerdots, els triomfadors de les eternes discussions;

tant sols Olímpia pogué proclamar la Hieromenia, la pau del déu, que, encara que tant sols fos durant el mes de festa, conseguia l'unitat de Grecia. Al voltant de Delfos, més d'una vegada hi hagueren lluites sanguinants; a Olímpia tant sols en comptades ocasions sense importància trobà el sant repòs el burgit de les armes. Amb això es veu clar amb quines idees s'unificava més la nació. Qui d'Olímpia rebia la corona, assolía el més alt honor possible, la més alta felicitat terrenal. De nou, com en els temps heroics, la gloria ho és tot. I en aquest segle la corona era accessible a tots. Cada efebe podia somniar-la en el diari exercici; encara no existia la classe dels forts professionals que amb una educació adequada complicaven els exercicis de manera que sols poguessin pendre-hi part els professionals. També aquest ideal trobà el seu gran cantor; més Píndar pertany ja al final d'aquest període i es deixa sentir que és el glorificador d'un món que decau. Mes tant resta sempre per als grecs l'ideal agnòstic entre els principals objectes de la vida (i potser en teoria encara amb molta més força en els segles posteriors) que cap a la fi dels segles v hi han veus que censuren l'incomplet de l'educació atlètica. Segons els filòsofs distreu de l'educació espiritual, segons Xenòfó del zel militar.

La transformació vingué amb una cosa més gran, més seriosa que l'agon atlètic: amb la forta colisió amb els perses. Grecia en aquelles hores terribles degué apel·lar a la seva força política, i durant tot el segle v és esclava de la sola idea de la dolcesa del dominar, del *voler d'Estat*. Ja no són lluites regionals davant les portes de la ciutat; la *Polis* vol créixer fins a esdevenir un imperi. Per a dissort de Grecia, dos Estats tingueren la mateixa força expansiva; mes de aital lluita no'n sortí cap plenament victoriós, car amb la fi de la guerra peloponèsica les proporcions de llurs forces no són pas gaire diferents de les de mitjans del segle v i ço que segueix és altra vegada la sèrie de petites discordies amb el veí i el concurrent. L'ideal polític de força al qual el segle v i sobre tot Atenes tot ho sacrificà, per al qual els ciutadans malversaren la sang, els rics, de grat o per força, llurs béns, passa en sa unilateralitat encara més depressa que l'agnòstic. Emperò en sortí una cosa més gran: de les concupiscències de poder d'Atenes brollaren les més grans creacions de l'art i la poesia; i totes elles

estàn posseïdes d'aquella immensa magesat quasi sobrehumana que Pericles expressa en la oració fúnebre transmesa per Tucídides: de l'alt orgull, incomparablement gran i incomparablement bell, de pertànyer a una ciutat i que amb ses gestes i ses obres es conquerí una gloria inacabable. I de nou en tot això s'hi sent la dolcesa de la gloria posterior: és aquest l'acompanyament eternal i ubriagador en el qual es breça la melodia canviant de l'ideal de vida.

Però desde allavores la vida dels individus es gira vers llur interior. La Polis grega decau i esdevé un vilatge més o menys malament administrat, els destins externs del qual són determinats pel que succeeix a Macedònia. Cap persona il·lustrada en pren cura i sols en l'*Ethos* de Demòstenes flameja per última volta la passió de l'antic ideal. Cap voler col·lectiu arrocega els volers particulars, sinó que l'individu busca per sí mateix el seu camí, i aquest camí se li mostra en l'art i en la filosofia amb un nou objecte: la felicitat personal. Menandre i Epicur són els més eminents tipus del segle IV i ço que podem llegir en l'art plàstica n'és un complement. Cefisodot, Praxiteles donen la tònica del temps: una humanitat refinada i amable, un dolç somniar i fruit, *Hedone*, *Ataraxia*. Res que pugui de to, res que molesti, res que promogui aldarrull; fins la mateixa joia de la vida és lluny de la robusta manera de ser del temps dels Agons, sinó pacífica, mansa, quasi es podria dir cansada. L'extraordinària malversació de forces del segle v és venja en la raça. Cap déu fruit de més gran veneració en el segle IV, que Asclepsi; i els seus santuaris que des de fins del segle v s'estengueren per tot arreu, s'ompliren d'ofrenes votives. La constitució espiritual d'aquesta època és com un descansar, com una serena pausa en la qual no's pot pendre res seriósament i en la quals fins els déus devenen homes bons i amables. Apol·lo juga amb el llargandaix en lloc de matar el drac, i Irene, la dolça pau, fa carícies al petit infant Plutos que amaga en el seu corn d'abundància la suau felicitat.

Però a l'ànima grega encara li falta una darrera fase. Un mig germà de Grecia, l'encara verge poble macedònic, li obre nous horitzons. Ço que la extensió de la cultura grega vers tota la meitat oriental del món conegut significa per als individus, ho endevinem ja en les cares de l'*Apoxomenos* de Lissip, i en plena força en les dels prin-

ceps Diadocs: trèmula nerviositat hi regna i una fonda i passional agitació n'ha fet desaparèixer tot temor; la pau de l'esperit és perduda. I sols ara apareixen lliures i sense lligams tots els impulsos dolents; ara tant sols s'és arribat al moment en què ja ningú s'avergonyeix de res, en què la passió es pot manifestar obertament i on es presenta davant dels ulls l'home tal com és, sigui formós o lleig, noble o corromput. La grolleria externa dels homes forçuts de professió ens ofèn en el semblant de l'atleta de bronzo del Museu de les Termes; el sàtir de la Gliptoteca de Munich jeu ubriac; en les cares dels Tritons i dels Sàtirs els dolços sentiments del segle IV devenen selvatges concupiscències; i fins el simpleigma d'home i de dona es troba en un grup de marbre de grandaria natural de la Gliptoteca de Munich. Tot això, sens dubte, sempre ennoblit encara amb la línia grega de bellesa, depurat i amb això sustret de certa manera al judici moral; si's mira bé, tant sols es surt dels límits decorosos quan es compara amb l'art grega més antiga i més pura; el sensualisme d'algunes èpoques modernes de l'art, mai l'assoliren els grecs, i llur art comparada amb excessos com els del Renaixement i els de França, apareix sempre en son exterior moderat i quasi bé cast. El fi tacte, la incomparable *Charis* dels grecs no's coneix en lloc millor que en la circumstància de què l'exteriorització del selvatgisme i de la sensualitat no té lloc plenament en el noble còs dels homes, sinó tant sols en *Demons* mig animals.

Emperò, com a compensació dels excessos, tenim en el temps hel·lenístic les seves coses joganeres, infantils. Així com avui del cansanci de la vida de ciutat en ve l'anyorança de la naturalesa, així també l'home hel·lenístic, i encara més després el romà, descobreix la vida del camp com a font de repòs i de plaer ignoscent. La vida dels pastors devé per a la poesia subjecte corrent i a voltes amb un resplendor poètic, a voltes no massa ver, que s'acosta moltíssim als pastors artificiosos del Rococo. Ara, l'art juga sobre tot amb el serè, infantil, amb els Eros i Psiques en forma de nens, amb enans de curtes cames i animals còmics, amb esclaus grotescs i folles caricatures. La munió de tals invencions joganeres és quasi inexhaurible. I també en la lleugeresa de la fantasia s'assembla extraordinàriament el temps hel·lenístic al Rococo. Així la *Psyche* grega del temps hel·le-

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Obres completes

de l'Il·l. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega Ptes. 35
Tela » 45

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Rústega Ptes 45
Tela » 55

nístic, té, entre'l *Pathos* sovint esgarrifós del gran art i la joganera superficialitat de la poesia i de l'art menor, un extraordinari camp d'acció com no tingué en cap més temps antic. Emperò, encara li resta un nou i seriós *Ethos*, un aspecte intel·ligent i reflexiu de la seva cara envellida, i és la ciència: *la voluntat de coneixement*, de l'anàlisi intel·lectual i de la comprensió de l'ésser es troba tant sols allavors, quan les seves forces productores, la voluntat de la síntesi, comencen a paraitzar-se. Quan els artistes grecs de l'escola de Lissip començaren a meditar per sobre de l'evolució històrica de llur art, ja no eren capaços de més altes creacions i quan es dissecava a Homer crítica i gramàticalment la poesia contemporània tant sols era una planta conreuada penosament per l'erudició. Mes, a pesar de tot això, no devem menyspreuar aquesta fase de la vida espiritual grega; fou altra volta un ideal i un ideal que nosaltres encara conreuem; la conservació indemne de les pro-

duccions d'èpoques més felices i llur aprofitament per al temps en què's viu. I en ço que al coneixement de la naturalesa pertoca, hem de pensar que el cabdal de coneixements d'Aristòteles i de Ptolomeu fou suficient per als pobles occidentals fins quasi l'any 1500. Fins en el temps en que ja havien pensat llurs darrers pensaments i viscut llur darrer ideal de vida, els grecs resten encara els mestres de tots els demés pobles mediterranis, els administradors dels tresors espirituals que llurs avantpassats els deixaren. El *graeculus* que portà als Barbres romans, senyors del món, l'elegant barnís de la cultura, mostra l'últim paper que representà la raça grega en l'Occident. El gran sànet de l'Orient, la cultura bizantina, espiritualment, no té res què veure amb la Grecia verdadera. Allí tant sols s'hi transplantà la força intel·lectual de la raça, no la força ètica.

DR. P. BOSCH GIMPERA, trad.

extens en la mateixa unitat, sota del qual s'aixopluguen tots els deixebles, sigui el que sigui el sentit posterior de llurs activitats.

Ja en temps del malaguanyat Manuel de Cabanyes (poeta català dels més purs que havem tingut, malgrat l'expressió castellana), En Quintana y l'Hermosilla, àrbitres llavors de la crítica escoltada, regoneixen l'existència d'una *escola catalana* ben caracteritzada.

En Milà i Fontanals ne resumí més tard tota la significació popular i erudita, expandint la seva eficàcia per virtut del doble mestratge de la càtedra i el llibre.

Avui, en les recerques filosòfiques a l'entorn del *seny* nodridor de la nostra espiritualitat de raça, el nom den Milà guanya noves admiracions.

De casa i adhuc singularment de fóra casa. El fet den Menéndez i Pelayo, per exemple, no tindria explicació sense En Milà i Fontanals.

Aquesta universalitat den Milà és deguda a què, per damunt de tot i amb més realesa (tot i sent tant sobiranes com eren les seves altres qualitats), era un artista.

I així fou de creació la seva labor de savi tant com la de poeta.

Del delit que l'empenyia nasqueren no sols les noves orientacions de l'erudició catalana (mantingudes pels Rubió i Lluch, Massó i Torrents, etc., i multiplicades en les càtedres lliures dels Estudis Universitaris i en les actuals actuacions de l'*Institut*), sinó també les orientacions noves dels moderns investigadors i polígrafs formats en els mètodes científics i sadollats de l'esperit català den Milà i Fontanals.

I en tant la obra d'aquells serà més discutida per les successives generacions, i ja comença a ser-ho ara, en quan s'allunya del sentit l'*escola* den Milà i de la cordialitat amb què el nostre gloriós vilafranquí feu de l'estudi més que una *professió suficient* una *virtut intel·lectual* mai prou satisfeta i sempre disposta a rectificar en el camí de la perfecció.

Perxò el mestratge den Milà i Fontanals fou més eficaç en el tracte i en els llibres que en la Universitat, on els escolars cànids i simplistes com Poncius Pilat demanen tothora: ¿Què cosa és la veritat? com si això en un instant i categòricament pogués contestar-se.

El màxim valor de la *Bibliografia den Milà i Fontanals* que acaba de publicar el senyor Roig i Roqué, és l'*edificació* amb què podem servir-nos'en.

La obra del Mestre, com la vida d'un Sant, pot guanyar-nos la simpatia, però l'adhesió no més quan en sabem l'esforç podem donar-li. Tal esdevé quan d'un Sant en coneixem les notes del seu quadern d'examen de faltes i de dia en dia aprenem totes les seues caigudes, i les coercions i les victories.

Bibliografia

d'En Manuel Milà i Fontanals

per Josep Roig i Roqué

M. CM. XII : : Brcelona : : Llibreria Religiosa.—Avinyó, 20

Sovint hem sentit dir que l'entusiasme extern ens malmet l'eficàcia perdurable de nostres intervencions.

Fem homenatges per comoditat, per no pensar més en aquells qui enlairem.

Jo he replicat sempre que ço era un defecte del qual s'esmena la nostra generació.

Ara mateix, amb l'homenatge a Milà i Fontanals, un dels més esclatants que s'hagin celebrat, hem pogut veure com la joia dels sentits era el pretext per al treball de l'esperit.

Aqueix Josep Roig-Roqué, alt i nirviós, que cridava el nom den Milà pels carrers i places i ens convocava a la gran diada de Vilafranca, sabia en el silenci de la seva cambra i en el silenci de les sales d'estudi de les Biblioteques preparar-nos la festa intel·lectual d'aquesta *Bibliografia* que'ns ofereix humilment i delicada.

Bo és que a plena llum propicia a l'encomanadiç ubriagament de la gloria, exaltessim la perdurança anecdòtica del gran Milà; però és molt més bo que sapiguem exaltar-ne l'exemplaritat immortal.

En Roig i Roqué, qui sapigué bastir un monument, ha sabut ordenar i comentar una *Bibliografia*.

La seva tasca li ha valgut moltes amargors. La rialla mofeta de tots els dies i el blasme groller de tots aquells qui en la continuació altra cosa no saben trobar-hi que un retret de la seua inutilitat.

Se li ha dit a D. Josep Roig i Roqué

que patia la deria den Milà i Fontanals.

Amb els braços oberts vull cantar la lloança d'aqueix treballador ardit: ¡Benaurats els homes qui pateixen una deria enoblidora i de les rialles saben fer-ne estímuls de treball i dels blasmes font de noves curiositats!

Demà ningú sabrà qui foren els cridaders. Aquell senyor tant mudat, de la Comissió organitzadora, qui cercà el lloc més visible aprop de l'estatua, quan els reporters gràfics treien instantànies de l'acte inaugural, i després, a l'hora de l'àpat, bescantava la generosa, propia oblidança den Roig i Roqué, amagat defugidor de pompes banals, avui ja no sabem,—(potser perquè en té molts),—quin nom té.

Quan el temps hagi humanitzada la pedra monumental, aquella testa dolça i feixuga, infantil i heroica del Mestre contemplarà a l'entorn, com en les aules, les munions distretes, i com en la càtedra, una veu distreta demanarà: —¿Qui és aqueix?

Llavors encara, com avui, i mellor que avui, la *Bibliografia* den Roig i Roqué sabrà donar fe de qui fou En Manuel Milà i Fontanals.

Ço que més sorprèn de l'obra den Milà i Fontanals, és el sentit d'escola. Tant per les arrels de la seva obra, que's nodreixen de la més pura tradició, com pel brançam,

ROYAL

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆

RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Una *Bibliografia*, quan es total i completa com la que'ns ofereix En Roig i Roqué, arriba a eternir més que un llibre de memòries o unes Confessions literàries.

Hi hà més vida al dins d'aquestes pàgines que en la sensualitat sentimental de moltes proses íntimes.

La mateixa disciplina catalogadora enlaira la significació vital d'aquestes notes àrides, en el cor de les quals batega una magnífica passió ascensional.

També el temps sembla una aridesa. Tots els dies són iguals i tenen 24 hores; però entrem en el temps, *vivim-lo*, i la vida serà tant diversa, àgil i esponjosa com aquests 48 anys den Milà i Fontanals, dels quals En Roig i Roqué ens dona el contingut *estructurat*.

Aquesta estructura saviament refeta pel comentarista, revela la ponderada unitat essencial de l'esperit den Milà i l'enriquiment de mètode i disciplina amb què enaltí les seues recerques d'investigació històrico-literària i les seues aportacions filològiques i crítiques.

Hi hà en tota l'obra den Milà una veritable *estilització* científica que la *Bibliografia* del senyor Roig i Roqué ajuda a definir.

Hi hà també un llevat clàssic tant pregón i una tant arrelada força tradicional, que en plè desgavell romàntic imprecís, concreten una teoria científica, i avençant-se a les esplendors del nostre modern renaixement literari, per vies reflexives, malfiant-se de tot instint, esclareixen el valor de la poesia popular i conquereixen per la nostra inspiració noves fites.

Tot això ens ajuda a comprendre la *Bibliografia* den Roig i Roqué.

I com que del coneixement se'n nodreix l'amor, ja ens triga poder difondre per tota Catalunya l'amor den Milà i Fontanals, publicant tot aqueix *Corpus* doctrinal i cooperant d'aquesta faísó a les iniciatives den Roig amb l'edició de les obres den Milà, que justifiqui i completi la significació de la *Bibliografia* suara publicada.

J. M. LOPEZ-PICO

Crònica vella

I

Aquell Modernisme — Desarrelament — Rusiñol — Bierbaum. ¿Us en recordeu?... Epoca de procediments i positures. Qui atacava la tela amb el pinzell de punta enlloc de fregar-l'hi perquè a França es feia.

Incipients poetes enraonaven en una fingida veu baixa com si tinguessin la veu presa per les boires del Nord ibsenià. De la frontera ens tornaven germans rebatejats amb el nom de boemis. Potser és el nom més escaient an aquella airada modernista que jo sintetitzaria, com afany estètic d'enterrar-se o desterrar-se, abstreure's del nadiu ambient o viure en un altre: França, el Nord, el Orient, en l'actual o en el passat, però en cada cas fora de la terra propia, fora de la humanitat dels pares i germans.

Es reactualitzava el vers d'Heine:

*Era un pivot que creixia
solitari a un cim del Nord,
sota la neu que'l cobria
adormit, semblava mort.
D'una palma sommiava
que en llunyes terres d'Orient
arrapada al roc roent
en soletat s'anyorava.*

Historia de renaixements i decadències, desde Bizanci al suïcidí per l'opi, desde de la Sorbona a la Morgue, es palesava en aquell modernisme literari la llei misteriosa dels contagis espirituals, i, aquí, per dissort, més com a verí criador d'esquerpeses i desarrelaments que com a sanítós aire fecundador.

En algun cas, com en el d'En Rusiñol l'airada queia sobre un temperament adequat. En Rusiñol era boemi no per

contagi, sinó per natural. Posseïa aquell secret, tant genuinament modernista de suggerir sensacions més enllà de les paraules, de posar-nos en un estat d'esperit amb pures insinuacions, a força de fiblar la imaginació amb el tropell sensual i fosforescent de les imatges.

Provàveu de detallar el sentit estricte de les paraules, la seva lògica il·lació, la sintaxi, i us trobàveu amb aquesta contradita i que el sentit d'elles se us fonia. I no obstant, del conjunt d'això anàrquic en resultava una simfonia que se us enduia a un món de variadíssimes sensacions. Altrament, el do d'observació, home entre'ls homes, mantenia en ell el caliu vividor; la seva vena, inexhaurible, era per uns quants com en «Oracions» o «El Jardí abandonat», era popular fins a les entranyes en «La Mare». I és gracies an aquest temperament vividor i favorablement voluble, gracies a la capacitat d'evolució de la seva inspiració (com en el cas Maeterlinck) que En Rusiñol es salva de la esquerperia estètica, de la morosa passió d'enterrar-se o desterrar-se, de què a França mateix foren atacats alguns, fins i tot entre els iniciadors, els genuins del Modernisme, els amos, diguem-ne. Amos?... Pobres esclaus.

I aquí, un paròdic miratge. Estetes hi havia que semblaven voler fer cinc en la llista dels elements del proletariat fixada per M. Cassagnac. Renegaven de una burgesia que no n'havien estudiat ni les activitats, ni els orgiens heroics en múltiples casos. I eren els mateixos estetes que trencaven el porró per groller. No sabien veure el cànter de cres-

tall, graciós, de forma nostra i omplir-lo a les aigües gebrades que rajen i s'escorren pels plecs de la terra que té els grans caients de tristeses i alegries, franques, sense taca; aquelles aigües que coneixen, pe' camí, des del blanc de la neu al blau pregó de les cales, i totes les zones de la llum; que canten una grandesa sempre natural, respirable, oberta al vol llibèrrim del ocell.

De la airada d'aquell modernisme una vegada més se'n treia la esperiencia que el poeta té no més dos tutors: o el geni, que ungint l'home d'una mena d'apostòlica universalitat el preserva del desarrelament, o la mare terra en la sava de la qual pugui nodrir dòcilment els propis cants.

Entremig de somniades trascendències i genialitats fora del món o en un món compost, l'aigua colada de les nostres neus quedava en els «Croquis Pirinencs» d'En Massó i Torrents, en les Poesies d'en Maragall. ¡Fonts vives de salut, diria eternes... Cànter de cristall clar i mirallador de forma nostra!...

Múltiples caients més o menys genuins prenía aquell modernisme en altres païssos. Quan no era un Pierre Loti, era l'alemany Otto Julius Bierbaum que havent estudiat xinès a l'*Orientalisches Institut* de Berlín per a preparar-se pel càrrec de consol, i més tard en la seva residència a la Xina, com aital, convisqué amb aquella raça i de caràcters i usances observats, en conjuminà una original i fantasiosa novel·la: *Das schöne Mädchen von Pao*.

Com en el cas d'En Rusiñol, tampoc en Bierbaum fou víctima del modernisme. Fou el seu modernisme un bescanvi (oblidem ara la seva ètica). Aixelabrat i llicenciós, *l'estudiant etern*, segons se apadrinava ell mateix, es posa el ropatge de l'Orient; si Xina li ofereix la capa del guerrer nacional, el drac la Primpcesa i les roses, ell ho trama entremaliadament i ho fa moure amb les postures i els somriures d'un erotisme berlinès. La nota picardiosa s'ha posat el vestit de la besavia (ignoscent besavia) per a fer duptoses conquestes. Es el mateix que, descomptat el moral, ha succeït en l'art del moble d'estil vienès que és reencarnació de formes del pròxims ascendents en el sí graciós del modern, amb la diferencia que al modernisme de un moble vienès li basta la estètica i al novel·lista Otto Julius Bierbaum es pot donar el cas de què li exigim una ètica.

He escrit d'ell perquè en la vinenta crònica, dúctil i evolutiu també, l'hem de conèixer per allà els 1900-02, del braç d'Ernst von Wolzogen com a creador en el teatre d'una forma d'aquell modernisme múltiple en derivacions.

JOSEF LLEONART

De les Normes Ortogràfiques

La "Joventut Nacionalista" a l'"Institut d'Estudis Catalans"

La Joventut Nacionalista, en sessió celebrada el dia 14 del mes corrent, va acordar enviar al President de l'Institut d'Estudis Catalans la següent comunicació:

«Honorables Senyors: La nacionalització de Catalunya entranya una complexitat creixent. Per això de les virtuts polítiques de l'entitat mare,—la benemèrita «Lliga Regionalista»,—cap n'hem procurada imitar amb més fervor que'l sentit constructiu, no pas cerebral i fret com molts l'imaginen, sinó d'una plenitud amorosa que assegura l'equilibri sense esmussar-ne la virior. Per això dins la nostra escola les especialitats es multipliquen i les vocacions es depuren i la política passa de l'ignoscent enciclopedisme dels primitius a l'humil categoria de relligadora de totes les disciplines amb una finalitat nacionalista. Per això nosaltres, enfront de l'antiquat concepte del polític omniscient i omnipotent, considerem la política com un estat moltes hores secundari, i entenem que'ls seus homes no constitueixen més—respecte de la cultura, per exemple,—que una mena de braç secular posat al servei de les institucions socials. Com a deixebles, per tant, d'una escola política, acudim a vos, honorable senyor President, per retre a l'«Institut d'Estudis Catalans», centre de la nostra jerarquia cultural, acatament d'admiració i ofrena de dòcil concurs, de la nostra esfera estant, inferior i profana. I protestem, com a deixebles, també, d'aquella escola, de l'intent que s'exhibeix en l'esmena que un senyor regidor té presentada al dictamen en el qual se proposa a l'excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona el subvencionar modestament l'alta corporació de la vostra digna presidència. Protestem de la presentació de la susdita esmena, per considerar-la una groixuda heretgia política, un sarcàstic abús de força, com ho seria el que una entitat administrativa, per exemplar, per triada, per culminar que fós, s'entretingués en imposar cànons, pretenciosament científics, a les institucions de cultura, maculant la seva munificència econòmica amb la reançança doctrinària d'una limitació. Una consideració, honorable senyor President, ha de constituir el primer desagravi per la vostra dignitat ofesa: la consideració elemental que el senyor Regidor qui, després d'una corrua d'inexactituds evidents i arborades, firma l'esmena, no pot ser ni un geni, ni un savi, ni un erudit, ni tant solament un *dilettante* de la Cultura, quan, amb tant poc respecte i amb tant mala voluntat voldria supeditar-la, amb l'esquer d'unes monedes, a les lluites, als canvis i a les inevitables caigudes de la política. No'ns estaria bé continuar la seva dissecció, en aquest aspecte, que úfanosament s'atribueix d'intel·lectual, més per judicar-lo incapaç de tota labor—adhuc de comprensió—cultural, no'ns cal altra cosa que vuere el poc que entén, amb tot i haver acceptada i exercir, en totes les qüestions i a totes hores, una investidura popular, en política i en administració d'una gran ciutat. I això si que'ns escau retreure-ho en aquest document públic, per satisfacció vostre i per vindicació del nostre esta-

ment maldit per culpa dels qui el professen sense capir-ne l'entrallat. No és polític un home qui fa raure la immoralitat en la indisciplina, el zel en l'obsessió dels estirabots i les minucies, la prudència en l'obstrucció sistemàtica contra qualsevol projecte que excedeixi de la limitada espluga de les seves capacitats, i el nacionalisme i el civisme en l'actuació constant de gendarma—dintre'l Municipi i contra'l Municipi—dels interessos materials, de recader de les cambres de propietaris, d'advocat de les tacanyeries particulars. Fem honor a la seva moralitat personal; però la seva política és d'una immoralitat essencial i, per consegüent, més deformadora que la d'aquells esperits oberts i lleugers qui de vegades es guanyen l'agraïment dels seus conciutadans, per les grans coses que acompleixen, maldament entelin llur pedestal les impureses de l'anècdota. Creiem complir la nostra missió depuradora a l'exposar aquell senyor Regidor a la pública vergonya, i al declarar, —en nom concretament de la «Joventut Nacionalista»,—que no'l regoneixem per un dels nostres. No ho diguerem abans, perquè ens n'aturava aquella prudència que darrerament semblen haver-nos traspassada,—sense reservar-se'n gota,—molts vells. Ho diem ara, posant en les nostres paraules la moderació que tant hauria escaigut a l'esmena d'un patrici, perquè enfront d'una agressió tant impúdica i directa a la cultura catalana, enfront d'una escomesa tant grollera al benemèrit «Institut d'Estudis Catalans», el nostre silenci no's pogués interpretar com una complicitat. Déu vos guard molts anys, honorable senyor President.—Barcelona, quinze de Juliol de mil noucents tretze.—Per acord de la Junta Directiva: El President, *Carles Jordà*.—El Secretari, *Estanislau Duràn i Reynals*.—Honorables Sr. President de l'Institut d'Estudis Catalans.»

Episodi divertit

UNA ESMENA DE L'IMPENITENT SR. CARRERAS CANDI

Copiem del *Brusi*, edició de la tarda del divendres, dia 11:

«Es interesante la siguiente enmienda, que se discutirá en una de las sesiones próximas, presentada por el concejal D. Francisco Carreras Candi, al dictamen concediendo una subvención al «Institut d'Estudis Catalans».

«Excmo. Sr.:

Grave es la cuestión ortográfica que ha planteado el «Institut d'Estudis Catalans» con la imposición de sus *Normas ortográficas*. Es una realidad en todas las literaturas neolatinas poseer en su ortografía algo nacional y característico, avalorado por una tradición histórica. Este algo nacional, resulta más apreciable en Cataluña por contar un abolengo de seis centurias.

Lo más característico de cada ortografía nacional, es siempre estimado, venerado y declarado intangible, pues forma parte de la nación, como su historia, sus leyes, su bandera.

Dentro, pues, de lo que constituye el convencionalismo ortográfico de cada pueblo, las mutaciones son intolerables, constituyen un atropello al mismo. Es natural concebir un deber de todos, abstraerlos a caprichosas voluntades o a perturbadoras intromisiones. Ejemplo general presentan las

lenguas neolatinas, en la diversidad de formas de escribir la letra *eñe*: los catalanes con *ny*, los castellanos más brevemente que nadie con *ñ*, los portugueses con *nh*; franceses, provenzales e italianos con *gn*.

Ciertamente, que, en el prólogo de las *Normas ortográficas* del I. de E. C. consta con sobras de inexactitud, que preside en ellas hondo respeto a nuestra lengua y a su tradición literaria. ¡Ojalá fuese cierto! Porque desgraciadamente no es así, se levantan en contra suya voces prestigiosas de la literatura catalana; porque no es así, tampoco pudo haber unanimidad en la aprobación de estas *Normas* por los elementos netamente literarios del referido «Institut», votando en contra de algunas de ellas los señores Rubió y Lluch, Miret y Sans, Brocá, etcétera; porque no es así, sus patrocinadores prescindieron de recabar un acuerdo con otras entidades prestigiosas de la literatura catalana, que se han ocupado de ortografía catalana mucho antes que el I. de E. C. y que no habrían aceptado de las *Normas* aquello que ataca lo fundamental de la tradición ortográfica de Cataluña.

Como hijo de una arbitrariedad caprichosa, contrario a esta tradición y ser por lo tanto un reto a nuestras fórmulas más genuinas y vivas, el concejal que suscribe debe considerar a las cuatro modificaciones ortográficas que siguen consignadas en las *Normas* y a todo el mundo exigidas por el «Institut d'Estudis Catalans».

1.ª La proscripción del artículo *lo*, de uso constante en nuestra escritura y usado en su lenguaje en algunas comarcas.

2.ª La proscripción de la letra *h* al final de muchas palabras catalanas.

3.ª La substitución de la *y* por la *i* en muchos casos.

4.ª La substitución de la preposición *ab* por las *am* o *amb*, invención de un grupo literario barcelonés.

Teniendo en cuenta que de estas fórmulas ortográficas nunca prescindirán los catalanes amantes de nuestra tradición literaria, su imposición por el «Institut d'Estudis Catalans» sembrará fuerte división en Cataluña, de poco honor para sus causantes.

La violencia produce animadversión contra quien la practica, promueve protestas y llega a hacer odiosa la causa más santa. Sé de literatos catalanes que preparan publicaciones en castellano, sólo para abstraerlas a la ortografía de las *Normas*. ¿Redunda ello en beneficio de la literatura regional?

Por esto entiendo que el Ayuntamiento de Barcelona, al conceder una subvención al «Institut d'Estudis Catalans», hará muy bien en iniciar cerca de esta entidad científica una corriente de concordia literaria, dirigida de una manera especial en pro de los escritores que conserven la ortografía tradicional de Cataluña, singularmente sintetizada en las cuatro modificaciones antes referidas. De ahí que proponga al Consistorio la siguiente enmienda:

Que al otorgar la subvención de 30.000 pesetas al «Institut d'Estudis Catalans» se le manifieste, como aspiración del presente Consistorio, no se imponga en adelante a sus individuos y colaboradores, como de todo punto indispensable, el uso de la ortografía de sus *Normas*, dejándoles en libertad de emplear cualquier ortografía que esté en consonancia con la tradicional de Cataluña, recordando que, en un país tan esencialmente liberal como nuestro Principado, no es abusando de la fuerza como se ganan las voluntades.

Casas Consistoriales 3 de julio de 1913.
—Francisco Carreras Candi.»

FENT-HI BROMA

El Sr. Carreras Candi, actiu i meticolós Regidor del nostre Ajuntament, té una es-

pina al cor: la de que se'n prescindís al constituir l'«Institut d'Estudis Catalans». Es el que ell es diu: —Jo que vaig donar entenent a En Miret i Sans que estudiés per erudit... i té, em passa al davant!— El Sr. Carreras—és clar—no capeix que'l deixeble pugui superar el mestre i que els darrers siguin els primers, com diu l'Evangelí.

Ell es creu tenir els seus mereixements i ell ha escrita i publicada una historia dels colomars (sic) a l'edat mitjana; ell dirigeix una geografia editorial amb estadístiques de guia de ferrocarrils, ell bateja les vies de la Reforma i actua de *cicerone* municipal... Já té una mica de raó de queixar-se de que no l'alabin, si no per la seva ciencia, per la seva activitat detallista.

Com aquell vigatà de Mossen Collell, el bordegaç més baladrer i busca-raons del nostre vuitcentisme, el Sr. Carreras Candi és d'aquells que s'enfaden. No més que així com el canonical confrare de Vic s'arborà al mig de la plaça i braceja i tot parlant amb el nas, prodiga les *reventades* com si fossin truites del Ter, el col-lega de Barcelona—que és estira-cordetes i no sab fer les *erres*—s'enfutisma de mica en mica i prova de rosegar en el quarto fosc, fins que ve un dia que'l païdor li diu prou i dóna un espectacle—sempre petit—com el d'aquesta esmena tan característica—redactada, naturalment, en castellà—.

Hòm no sab com agafar-la. Comença per no ser veritat que l'«Institut» hagi *plantejada* cap qüestió ortogràfica, sinó que la resol dintre casa seva. Es una falornia evident que hagi imposades les *Normes* a ningú. Es a ell que se les imposa per donar unitat a totes les seves publicacions i no fer un trist paper davant dels nostres i dels forasters; són tots els vells escriptors catalans amb cara i ulls, és tota, absolutament tota la joventut intel·lectual catalana—no seria jove qualque nafrat de degeneració congènita,—els qui, convençuts de la llur bondat científica o respectuosos amb el prestigi indiscutible dels qui les establiren, que constitueixen un decisiu argument d'autoritat, les acceptaren, també, espontàniament, joiosos de col·laborar, amb aquesta unanimitat, a una veritable obra cultural i nacionalista. El repatani qui no les vulgui seguir, és ben lliure de fer-ho; tot el més ens en riurem.

El Sr. Carreras, com els francesos hispanòfils, ama el *caracteristic*. Dut per aquesta fal·lera, defensa, amb el nom d'*ortografia nacional*, l'anarquia ortogràfica anterior a les *Normes*, i la compara a la *bandera—le drapeau*—i diu que «este algo nacional» compta amb «un abolengo de seis centurias». Però no'ns diu quin dels mil i un sistemes—si és que ho arribaven a ser—ortogràfics, anteriors a les *Normes*, era el lleítim, el *nacional*, el de l'*abolengo*.

El Sr. Carreras, que és dels qui renúen la tradició al segle XVIII i no en l'apogeu

de la nostra cultura, en el punt i hora en que restà truncada, nega—¡tant se val!—que les *Normes* siguin respectuoses amb la nostra llengua i amb la nostra tradició literaria. Tant se val, perquè tampoc ens entendríem; ell mesura les coses amb la desafinada mitja cana den Pitarra i del Tamboriner del Fluvià i de l'Ubac, i nosaltres amb una cana destra molt diferent i més justa.

Amb una mala intenció ridícula no vol recordar que firmen les *Normes* tots els senyors de l'«Institut», llevat un d'ausent, i diu que, dintre ell, votaren en contra «los elementos netamente literarios...», votando en contra de algunas de ellas los señores Rubió i Lluch, Miret i Sans, Brocà, etc.», és a dir, tres senyors—els únics que cita—que justament no pertanyen a la secció filològica-literaria i algú dels quals, ben respectable per molts conceptes, és tan «netamente literario» que és verge d'haver feta mai literatura.

I ara vé la grossa: «sus patrocinadores prescindieron de recabar un acuerdo con otras entidades prestigiosas de la literatura catalana»—de les quals deu formar part el Sr. Carreras—«que se han ocupado de ortografía catalana mucho antes que el I. de E. C. y que no habrían aceptado de las *Normas* aquello que ataca lo fundamental...». I que havien d'acceptar els supervivents de les A.A. i de les E.E., atàvic Sr. C. C.?

Ve després una barreja de paraules esgarrifoses, i més xafades en castellà: «ar-

bitrarietà caprichosa» i «reto». I ve després la part dogmàtica, i, en una esmena que s'ha de llegir i de discutir a l'Ajuntament, defineix a tall de gramàtic i defensa l'ús literari de l'article *lo*, «usado en su lenguaje en algunas comarcas»;—¿serà a la Plana de Vic, on l'empra, no més, la *Gazeta Montanyesa*?—i la *h* final i la *y* i l'*ab*... ¡Mai els nostres regidors se n'hauràn vistes de més crespes des del temps den Valentí i Camp!

I altra vegada el *gros mot* una mica confidencial i tot, perquè produeixi més efecte: «La violencia produce animadversión contra quien la practica, promueve protestas y llega a hacer odiosa la causa más santa. Sé de literatos (?) catalanes que preparan publicaciones en castellano, sólo para substraerlas a la ortografía de las *Normas*. ¿Redunda ello en beneficio de la literatura regional?». ¡Ah, regionalisteta, qui fuges de la persecució d'Herodes!

I ve, finalment, la part més greu del document, el paragraf darrer del preàmbul i el text concret de l'esmena. No cal comentar-los després de l'esplèndida palmetada que al *dòmine* del seu autor acaba de propiar la trufaire «Joventut Nacionalista». Una observació, no més, per acabar: el text concret de l'esmena consisteix, entre altres manifestacions, en fer dir per l'Ajuntament a l'«Institut» que no imposi en endavant les *Normes* «a sus individuos y colaboradores», ¡als seus individus qui les firmen!

XIM-XIM

La doctrina de la educació nacionalitzadora

(Acabament)

V. LA EDUCACIO NACIONALIZADORA

1.—La pedagogia ha vingut essent individualista

Hem vist que la pedagogia ha trobat modernament en la seva unió amb la psicologia sa fórmula de major eficacia. Aquest sol fet de basar-se la pedagogia en un coneixement de la psicologia individual, ens diu ja alguna cosa del seu caràcter individualista. L'educació se proposa preparar l'home, l'individu, per a la vida; vol que s'hi adapti bé, que prosperi, que sigui feliç. Això ho vol fer amb cada un dels homes i dones. Fins al present els definidors moderns de la educació no han tingut més que pensaments

individualistes: la societat, la nació, els mateixos individus considerats com a membres de la societat o de la nació els han interessat poc. L'objectiu de l'educació ha sigut la felicitat de l'home, no la felicitat del grup social o nacional. ¿N'hi ha prou amb que l'educació s'ocupi de l'individu únicament com a individu? Recordem que l'individu és al mateix temps membre de la societat, sense la qual no podria prosperar ni sisquer viure. Un individu pot ésser molt ben educat individualment, molt ben preparat per a la seva vida, per a servir-se a sí mateix; i això ho pot fer perjudicant els interessos de la societat, essent un mal patriota. L'individu, per la seva educació egoïsta, pot ésser un enemic de la comunitat civil; l'home i el ciutadà poden resultar antagonistes, com já deia Rousseau que forçosament ho havien d'ésser.

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

2.—*La pedagogia ha d'ésser també social. Social, en educació, equival a nacional*

Cal que la pedagogia s'ocupi també de l'home en el seu aspecte social; l'educació ha de preparar l'individu no sols per a la vida, sinó també per a la societat. Quant més consegueixi l'individu afavorir els interessos de la societat en què viu, tant més prosperarà ell mateix en aquesta societat millorada; ço que faci en bé de la societat ho fa també per a ell, per a sa família, pels seus descendents. La doctrina d'una pedagogia que prepari l'home per a la vida social no és nova; deixant de banda els grecs, fa anys se començà ja a predicar als Estats Units, on se feren interessantíssims experiments, i avui està també molt en boga en alguns punts d'Europa, particularment a Alemanya.

Mes ¿per a quina societat s'ha de preparar l'home? ¿Per a una societat abstracta o ideal? ¿Per a una utòpica societat internacional que ni existeix ni existirà mai? El natural i lògic és que cada home sigui preparat per a la societat particular en què viu, que en la seva educació rebi els elements per a servir a aqueixa societat que és la seva, per a ajudar a corregir-la i millorar-la. Mes ¿què és la societat en què un viu sinó la nació o nacionalitat? Es impropri, al meu modo de veure, el parlar de pedagogia social en aquest sentit: la pedagogia social serà sempre nacional, a no ésser que's vulgui juntar a aquest concepte pensaments internacionalistes, els quals repugnen a nostra consciència de patriotes.

La única pedagogia social que té raó d'ésser és la pedagogia nacional; i és de ver d'aquesta preparar l'individu perquè serveixi els interessos de la nacionalitat al mateix temps que serveix els seus propis. La nacionalitat no és forta sense la unitat; la nacionalitat no és poderosa si no robusteix els seus caràcters propis, si no conserva íntegra i potent la seva personalitat, si no's preparen viaranys adequats a les seves energies internes.

3.—*L'educació social ha d'ésser psicològica; ha de basar-se en la psicologia de la nacionalitat.*

La pedagogia individualista, això és, la que no pren en consideració el caràcter social de l'individu, té el seu ideal format de ço que vol que sigui l'educació. Suposem que la pedagogia social o pedagogia nacionalitzadora, forma també el seu ideal de ço que vol que'ls individus d'un poble siguin, nacionalment considerats. ¿Se tindrà ja tot, teòricament? ¿S'hauràn complert els requisits d'una bona pedagogia?

De cap manera, puix tampoc la pedagogia individualista ho tingué ja tot quan sols sabé ço que volia fer de l'individu; i mentre va desconèixer la personalitat del subjecte de l'educació, mentre va ignorar la psicologia del noi, aqueixa pedagogia fou ineficax, com ja havem dit. Altre tant succeïria amb l'educació nacionalitzadora; no n'hi ha prou amb sols fixar els fins d'aquesta educació, sinó que cal ademés conèixer el subjecte en el qual aquests fins han de tenir la seva realització.

I ¿quí és aquest subjecte col·lectiu al qual s'han d'adaptar els fins d'una educació especial? Es el poble, és la raça, és la nacionalitat,—és la psicologia nacional dels homes i dones que componen la nacionalitat. D'altra manera, si no basessim l'educació nacional en un coneixement de la psico-

logia de la nacionalitat, cometeríem la mateixa rucada de que'ns parla Thorndike al tractar de l'educació psicològica individual: maldaríem per a voler menar la nau cap a una meta determinada sense preocupar-nos de la força i direcció del vent, sense col·locar les veles d'una manera convenient perquè la força del vent ens empenyís i ens portés cap allí on volíem arribar.

En realitat, el pensament de l'educació nacional no és nou; de molt temps hem sentit a dir, per exemple, que l'escola ha de formar a Espanya bons espanyols, patriotes veritables. Advertim, de passada, que'l patriotisme que requereix l'educació nacionalitzadora no és un patriotisme format únicament d'intencions piadoses o d'exaltacions, com passa ara; sinó patriotisme encarnat en la conducta diària i de tots els moments. Costa, en realitat, ben poc d'aixecar una bandera, donar uns visques molt entusiastes i tocar una marxa; costa ben poc i de res serveix si després en nostres actes, en la vida corrent com polítics, com a homes de negocis, com a estudiants, ens deixem portar dels vicis nacionals ja característics que estan causant nostra ruïna.

Com deia, doncs, sempre s'ha parlat més o menys d'educació nacional; i fins alguns han explicat de vegades ço que devia entendre's per un bon espanyol, si bé valent-se de conceptes generals sense color nacional. S'ha posseït sempre una certa idea vaga de on calia menar la nau; mes, per no haver tingut en compte el vent, les bones intencions no han produït resultat. El pensament nou en la teoria de l'educació nacional o nacionalitzadora és que cal preocupar-se del vent i de les veles al mateix temps que de la direcció de la nau; i aquest pensament, portat a la pràctica, és ço que ha de fer fecunda l'educació.

Els pedagogs de l'educació individual despesaren molt temps i energies definint els fins de l'educació; sense que conseguissin veure'ls ben realitzats en els sers humans sotmesos als seus tractaments. Fins que, venint els moderns psicòlegs en ajuda dels pedagogs els donaren la clau de la manera de tractar els educandes. De la mateixa manera l'educació nacional no serà un fet fins que els ideals d'aquesta educació encarnin en les entranyes de la nacionalitat; naixin de la seva manera d'ésser.

4.—*L'escola desnacionalitzadora*

Com que educació individual i educació nacional no difereixen en els medis de què fan ús, podem adaptar a la segona el concepte que Thorndike dedica a la primera. «Ço que'ls pobles arriben a ésser depèn en gran part de les tendències nacionals que posseeixen i de la direcció que s'imprimeix a aquestes tendències» i «la educació nacionalitzadora deu a vegades estimular i afavorir les tendències de la raça, a voltes deu inhibir-les, i, amb més freqüència que altra cosa, deu dirigir-les i guiar-les». Heu's aquí la principal substància d'aquest tre-

ball; aquest és el seu punt més important, la seva tesi central.

Podem ara preguntar: ¿el sistema o sistemes d'educació que se segueixen a Espanya compleixen amb els fins nacionals que implica la definició que acabem de formular? Ens és forçós el contestar negativament. Ni estimulen les virtuts de la raça, ni's preocupen d'anular o d'atenuar els seus vicis. Els nostres sistemes d'educació són, dintre de l'Espanya actual, un mal substitut del sistema familiar, altament patriòtic en els seus resultats, de l'antiga Espanya de les fronteres tancades. Com feia la pedagogia antiga amb l'individu, aquests sistemes nacionals, però no nacionalitzadors, no fan ni han fet mai res més que voler imposar al poble espanyol una educació, sense haver-lo consultat, això és, desconeixent completament la seva psicologia.

Tant és així, que crec poder llençar sobre d'ells una greu acusació: estic persuadit que la seva tasca, en alguns punts concrets, ha sigut eminentment desnacionalitzadora, ha tendit visiblement a fomentar alguns dels valors negatius de la raça. Ja en altres ocasions he aixecat públicament la veu contra la escola tal com vé funcionant a Espanya en la majoria dels casos, delatant alguns dels seus palpables desgavells en l'ordre social i en l'individual.

Tots els que han dedicat alguns pensaments als mals dels quals Espanya es veu afligida, estan acordats en declarar que no pocs d'ells provenen de nostre individualisme exacerbant. A l'illògic individualisme que ens posseeix, se poden atribuir,—si no totalment, quan menys en part,—el nostre egoïsme, les nostres rivalitats i antagonismes, la nostra rebeldia, la nostra irreverència, la nostra manca de respecte a les lleis i al principi d'autoritat, la nostra indisciplina social i la de nostres partits polítics, la nostra manca de grans empreses mercantils, el retraïment dels nostres capitals, etc.

Està provat per l'exemple d'altres pobles més cultes i per la marxa progressiva de la civilització, que la qualitat de saber conviure amb la menor fricció possible els grups d'individus intel·ligents, de saber subordinar-se els uns als altres, de saber-se unir per a fins socials, i mantenir-se en la unió, és signe inequívoc de cultura. Fora dels límits de la civilització, pròxim als brutes, se troba l'home sol i independent, que és el selvatge. L'home més culte és el que més ha socialitzat la seva consciència, el que se sent part del tot social en què viu, el que respecta i obeeix a lleis i autoritats, el que's pren un interès pràctic pels millors ideals de la societat.

Per tant, quant més accentúin els espanyols el seu desenfrenat individualisme,—que pren graus segons les regions,—tant més aniràn retrocedint cap al límit de la civilització; quan més vagin esmortuint aquest maleït individualisme, tant més s'aniràn acostant a la cultura, a l'ordre, al benestar social.

Doncs, bé, aquí tenim amb l'individualis-

“GRAFÓMETRE MOYÁ”

■ ■ Aparell utilíssim per a dibuixar del natural ■ ■

≡≡ Agents únics: XIPELL I PEDROL ≡≡

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ Santa Agna, 17. - BARCELONA ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

me un instint que, per útil que pogués haver sigut en el llunyà passat dels homes, ens destorba en la vida moderna; és un vici nacional que ha d'ésser anul·lat o rebaixat fins als seus justos límits de tolerància. Segons nostra precedent definició d'una educació nacionalitzadora, el sistema que aspirés al nom de tal, hauria de fer d'aquesta reforma tant capital l'objecte principal dels seus desvetllaments; i, al mateix temps que preparava a l'individu per a la vida, hauria d'aplicar-li els mètodes convenients per a corregir-lo en el possible dels seus vicis de raça.

¿Es això el que fa en realitat nostre sistema o nostres sistemes d'educació? No senyor, sinó tot el contrari; fa créixer en general en els seus educandes aquest vici nacional de l'individualisme disolvent. Els que tenim veritable consciència de la força positiva o negativa que poden tenir els actes d'educació, ens horroritzem al pensar en el mal que hauràn pogut ocasionar al poble espanyol les escoles d'Espanya, per exemple, durant els darrers cinquanta anys.

Penseu per un moment en els estrais que en aquesta matèria de l'individualisme hauràn causat en la raça espanyola aquests múltiples col·legis on s'eduquen les classes acabades i directores de la societat; on els alumnes són entrenats diàriament en l'antagonisme, on les classes se divideixen en bandos oposats i enemics, on les lliçons s'estudien no per l'interès que tinguin en sí, sinó perquè seràn armes certeres amb què ferir i vèncer un company en l'aula, on cada alumne té els seus adversaris, on els uns s'espíen als altres, on els sistemes de disciplina engendren la desconfiança mútua i la hipocresia... ¿Perquè seguir? Penseu que això no és un dia, sinó cada dia, cada hora, qui sab si tots els moments durant tot el curs! Penseu encara que aquesta influència funesta dura diferents anys per a cada individu; i penseu, per fi, que semblant desmoralització de la raça pesa sobre una, sobre dues, sobre tres generacions!; que els pares transmeten la degeneració als fills, que aquests l'augmenten, que les classes intel·lectuals i directores van corrompent-se i donant exemples d'indisciplina i d'anarquia; exemples que després els d'abaix, els ignorants i els desheretats, se donaràn pressa d'imitar. Així es forgen—hem de creure inconscientment,—els anticiments del nostre poble, així es fomenten els àcids individualistes que'l corroeixen i desintegren i el porten a la indisciplina i a la dissort.

Penseu en les escoles corrents, en les escoles públiques, si voleu, en les aules de les quals se reuneixen dotzenes de nois i noies formant un agregat, no una companyia; on rarament s'estableix cooperació entre'ls alumnes, mes on sempre regna l'antagonisme, el desig de guanyar l'un a l'altre; on cada alumne estudia la lliçó en el seu llibre i la recita individualment al mestre, sense que les experiències pròpies, els coneixements adquirits fora de l'aula, puguin ésser d'utilitat a cap altre alumne allí present, ja que el mestre, a l'exigir un continu silenci, prohibeix tàcitament l'intercanvi de coneixements i experiències entre'ls escolars. Així aprenen els nois a colzejar-se i permanèixer al mateix temps indiferents; així aprenen a no ésser útils els uns als altres i a no tenir ideals comuns. Aquests xicotets seràn demà ciutadans i davant dels interessos materials o espirituals de la ciutat permaneràn igualment passius i distanciat, sense espe-

rit d'intentar una acció comú. Ningú els haurà ensenyat a voler-se mútuament, a interessar-se pels seus problemes comuns, a treballar junts i units; tal vegada alguns hagin après a agrupar-se al sortir de l'escola per a executar les seves maleses i hauràn format entre ells una solidaritat negativa: la solidaritat del desordre, de la protesta, de la destrucció,—la única, quasi, que és comú a Espanya. L'escola, en la seva ineptitud, consent que el joc, de socialitzador que pot i deu ésser, se converteixi també en anti-social.

VI

LES NACIONALITATS ESPANYOLES EN L'EDUCACIÓ NACIONALITZADORA

1.—*Les varies psicologies espanyoles*

Hem deixat sentat, com a doctrina nacionalitzadora, que l'educació ha de preparar l'individu per a la comunitat nacional, al mateix temps que'l prepara per a la vida individual moderna; i que l'educació nacional ha de basar-se en un coneixement de la psicologia del poble o nacionalitat.

Per a major comoditat en la discussió i per a no complicar els conceptes en els primers moments, hem vingut suposant que a Espanya sols hi havia una nacionalitat, que no existia més que una psicologia social o nacional. No podem seguir mantenint per més temps semblant inexactitud si volem que la disertació se mantingui dins del terreny científic. Com tots sabeu molt bé, científicament, i per consegüent, educacionalment parlant, no existeix una nacionalitat espanyola, sinó *varies*, les quals formen Espanya o l'Estat espanyol. Per això no's pot parlar aquí de la *nacionalitat espanyola*, sinó de la nacionalitat catalana, de la nacionalitat castellana, de la nacionalitat aragonesa, etc. D'existir a Espanya una nacionalitat única, el problema educatiu seria molt més senzill del que és, i els destins de nostra patria haurien sigut molt diferents del que són. A aquestes hores seríem, molt probablement, un poble definitivament triomfant, com tants altres pobles moderns, o un poble fracassat per a sempre. Al meu humil judici, gran part de l'actual descomposició política i social d'Espanya se deu atribuir a la ineptitud crònica dels nostres governs al no reconèixer en la pràctica el magne problema de les nacionalitats. A aquesta conclusió, que han sentat eminents polítics i sociòlegs contemporanis, s'hi pot arribar igualment, però amb una major consciència de convicció, per les vies dels més moderns estudis de l'educació.

Així, doncs, si són varies i no una sola les nacionalitats que a Espanya existeixen, seràn també varies i no una sola les psicologies socials. Cada poble posseeix la seva manera d'ésser pròpia i així succeeix, efectivament, amb els varis pobles que formen l'Estat espanyol. Psicològicament, o si vo-

leu, ètnicament, el català és un tipus ben distint de l'estremeny, com el basc ho és de l'andalús. L'educació nacionalitzadora que's basi en la psicologia social de l'educande, haurà de tenir en compte aquesta diferència important de matisos. Cada nacionalitat espanyola posseeix un fons propi i característic d'energies i d'instints. Els vicis de raça del castellà seràn diferents dels del valencià; les virtuts nacionals del galleg no seràn idèntiques a les del mallorquí. Si, com hem convingut, «l'educació nacionalitzadora deu, a voltes, estimular i afavorir les tendències de la raça, a vegades deu inhibir-les, i, amb més freqüència que altra cosa, deu dirigir-les i guiar-les»; ja que aqueixes tendències són a Espanya diferents en les varies localitats, per ésser diferents les races o nacionalitats que les habiten, l'educació espanyola nacionalitzant se deu diversificar convenientment. El sistema d'educació nacionalitzadora que mellors resultats pugui produir a Extremadura, podrà dar-los contraproductes si s'aplica a Catalunya.

Al referir-me ara fa poc als vicis nacionals espanyols, he esmentat el de l'individualisme. Doncs bé, després d'haver fet notar les diferències psicològiques regionals, tinc de dir que no crec que aqueix sigui un defecte general de tots els pobles espanyols. A Catalunya és aquest, efectivament, un defecte que necessita una severa correcció i l'educació nacionalitzadora ha de buscar i aplicar els medis per a aquest fi; mes en altres bandes—tal vegada a Andalusia i a Extremadura—tinc la impressió que's faria un gran bé estimulants una mica l'esperit individualista entre les classes humils. No hem d'oblidar que si bé l'excessiu individualisme és a Catalunya causa de no pocs mals socials i de cultura, se deu també considerar a aquest mateix individualisme, a la part moderada d'ell, com una de les forces propulsives de la prosperitat material en aquella regió.

2.—*L'educació nacionalitzadora ha de preparar per a Espanya als espanyols de les varies regions, mes partint en cada cas de la psicologia particular de la nacionalitat.*

Alguns dels qui m'escolten s'estaràn preguntant mentalment: «¿Vol dir tot això que l'educació social que's preconitza ha de tendir a diversificar els varis tipus ètnics espanyols, allunyant-los cada dia més els uns dels altres?».

A poc a poc; l'ideal de l'educació és la cultura, és el benestar i la prosperitat individual i social. En el nostre cas l'educació ha de proposar-se el benestar de tots i cada un dels espanyols, en l'individual; i la prosperitat i cultura d'Espanya en el social. És precisament per a millor aconseguir aquests fins, especialment el segon, que advoco per l'educació nacionalitzadora. En el nostre cas l'educació ha de preparar el basc, el galleg, l'andalús, el català, etc. *per a Espanya*, ja que aquesta és per a nosaltres la unitat so-

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.
:: ALTES NOVETATS ::
d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques
PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

cial, política o patriòtica superior. Però quan més, en vista d'aquests fins, desenrotllem el basc, el galleg, l'andalús, el català, etc. en el sentit de les seves tendències i energies propies, tant més ric serà el mosaic social que forma l'Espanya; cada tipus ètnic pot aportar noves varietats i maticos a la unitat nacional. Voler imposar als varis tipus ètnics espanyols una educació uniforme, sota'l pretext de perseguir l'unitat dels espanyols, sense fer cap cas de la psicologia peculiar de cada tipus, seria voler repetir en el social, amb idèntica esterilitat, la torpesa de l'antiga pedagogia que volia imposar als individus determinats resultats en educació fent cas omís de la seva manera d'ésser, sense atendre a la mena i al sentit de les seves tendències naturals.

Mil exemples diferents se podrien aduir en apoi d'aquesta tesi. Pendrem el de la literatura catalana. Modernament no ha tingut Catalunya literats fins que aquests s'han pogut desenrotllar en el sentit de la seva psicologia de catalans. Verdaguier, Guimerà, Maragall, Rusinyol, Iglesias i tants altres, no haurien aportat a la literatura espanyola obres de tanta valua si no s'haguessin pogut expressar en llengua catalana. Ni la «Atlàntida» seria un gran poema de la literatura universal, ni «Terra baixa» hauria donat la volta al món, si s'haguessin vist obligats els seus autors a produir aquestes obres en una llengua que no hagués sigut la que varen xuclar en els pits de la seva mare.

3.— La ciencia del govern dels individus i la ciencia del govern del pobles

El règim d'imposició característic de la antiga i estèril pedagogia, d'ignorància dels poders i tendències naturals de l'educande, té la seva equivalència en la esfera del polític en ço que'n diem centralisme. En canvi, la moderna pedagogia científica, productora en l'individual dels millors resultats, que's basa en un reconeixement i estudi de les forces internes de l'educande, ve a correspondre's políticament amb el govern autònom dels pobles, amb la teoria del regionalisme.

Convé que'ls mestres tinguin una idea d'aquestes semblances entre la pedagogia, ciencia del govern individual, i la ciencia del govern dels pobles.

De des segles s'ha vingut cometent el disbarat polític de voler unificar i fer gran a Espanya imposant unes lleis i un govern anacionals, que no convenien a la manera d'ésser de les varies nacionalitats espanyoles, o, que, tot el més, s'adaptaven a una d'elles,—la dominant, la que formava dites lleis. Aquesta unificació no fou, no és, ni serà mai una unificació interna de les ànimes de les varies nacionalitats espanyoles, i no passa d'ésser una apariència externa d'unificació; una unificació en les penes de les lleis i en els impostos i càrregues de l'Estat. Els resultats d'aquesta tàctica centralista de l'Estat espanyol ens són prou coneguts. Perquè volgué imposar a les seves colònies normes de govern que no responien a la seva manera d'ésser, que no's basaven en la seva psicologia (si podem parlar de psicologia referint-se a colònies sense caràcters veritables de nacionalitat) aquestes colònies se rebel·laren finalment i s'emanciparen de la metròpoli. Perquè's vol governar a les regions amb lleis que no han nascut de les seves entranyes, que contrarien moltes vegades la psicologia de la na-

cionalitat que forma la regió, l'Estat espanyol representa en molts casos una rêmora al progrés d'Espanya. S'ignora la psicologia peculiar de les nacionalitats, no's fa cas dels drets naturals i llegítims de les regions, se governa sense escoltar la opinió pública, que és la veu de la nacionalitat; i els resultats, com quan la pedagogia volia educar—governar—el noi sense conèixer la seva psicologia, sense reconèixer-li drets, ignorant les seves potencialitats latents, són desastrosos. La ciencia del govern no és altra cosa, en definitiva, que una pedagogia en gran escala; però idèntica en el fons i en els seus principis a la pedagogia científica, havent d'ésser els governants uns grans pedagogs conscients. Han passat ja els temps en què el govern d'un poble solia tenir la seva justificació en la conquesta, en què governar era sinònim d'imposar un jou al poble; com han passat també en pedagogia els temps del «magister dixit», en què educar venia a ésser sinònim d'imposar arbitrariament al noi uns coneixements, despreciant les seves capacitats i contrariant moltes vegades la seva voluntat i els seus interessos més sagrats. La pedagogia nova està basada en la psicologia del noi, respecta els drets de l'educande, i per això és eficaç. També el bon govern deu basar-se en el regoneixement de les potencialitats i drets del poble governat, la personalitat del qual, a Espanya,—varia amb les regions,—comprèn varies nacionalitats.

La nostra aspiració ha d'ésser una Espanya coherent, forta i rica, una veritable nació europea; no un agregat de pobles oprimits, miserables i infeliços. Mes la única unió eficaç possible és la que's basi en un regoneixement de la personalitat de les regions o nacionalitats, ha d'ésser una unió de caràcter psicològic i no una unió solament administrativa. Aleshores no serà el govern el que intenti com distribuir la riquesa i el benestar,—cosa sumament absurda,—sinó que serà el país el que, posat en condicions favorables, anirà creant riquesa i obtenint el seu benestar pel seu propi esforç. Es l'exemple clàssic de la planta, que tant bé il·lustra l'esperit de la moderna pedagogia. L'home no podrà *créixer* o desenrotllar la planta en el més mínim; el procés de creixença és una funció vital que sols pot portar a cap la mateixa planta, és cosa exclusiva de la vida, de la potencialitat que hi ha en la planta. L'home pot proporcionar a la planta els elements que necessiti per al seu creixement normal i dar-li també la protecció necessària; fet això, s'ha de deixar en pau a la planta. Les nacionalitats espanyoles no són més que grans plantes col·lectives i com a tals deuen ésser tractades.

A la meua manera de veure, no poden aquestes doctrines deixar-se de tenir en compte al considerar una reforma de nostre sistema d'instrucció pública. Imposant a totes les regions espanyoles una ensenyança uniforme i no basant la educació en la psicologia de la nacionalitat respectiva, se va de dret a continuar en el futur la desastrosa Historia d'Espanya contemporània.

VII. FEM QUE RENAIXI, EN LA CULTURA MODERNA, LA VERITABLE ESPANYA TRADICIONAL

1.—A Espanya, passant per Europa

La doctrina de l'educació nacionalitzadora pot proporcionar, com se veu, un sens

nombre de temes de discussió. La materia és poc menys que inexhaurible, mes caldrà que posi punt final a aquest esboç; no puc ja abusar més de la cortesia dels que han acudit a aquesta casa a escoltar-me.

Terminaré recordant ço que he observat al començament, a l'intentar fer la llista de les coses negatives de nostra cultura, això és, la esterilitat d'Espanya pels invents. Cap de les grans contribucions mecàniques al progrés modern ha sortit d'Espanya. Ni les múltiples aplicacions del vapor i de la electricitat, ni les màquines de filar i de teixir, ni les màquines de cosir, d'escriure, etcètera, han sigut invents espanyols. L'educador dona la seva explicació d'aquest fendmen. Al desnacionalitzar la nostra cultura i els nostres costums, hem anat perdent la potencia creadora, ha anat minvant l'antiga vitalitat espanyola. Avergonyits, potser, per nostre endarreriment material al començ de la present època de civilització general del món, vam ambicionar l'Estranger i ens hem anat imposant a nosaltres mateixos l'Estranger, sense dar-nos compte de que moltes vegades l'Estranger no encaixava prou bé amb nostres energies intenes, sense veure que l'Estranger era generalment com una coraça externa que lluïem sense que de dins de nostre ésser nacional sortís una correspondència que impulsés la nostra cultura enmanllevada.

¿No hauria sigut mellor buscar en nosaltres mateixos l'Estranger, la Cultura? Es cert que hem d'anar a la Ciencia, a l'Estranger, a Europa, si Europa és la Ciencia o la Cultura. Mes cal anar a la Ciencia i al progrés, partint de nosaltres mateixos, buscant els ressorts interns que puguin portar-nos a un equivalent espanyol de l'estranger, equivalent que devem crear amb nostre propi esforç; i no portant l'estranger a casa

“URANIA”

Visible • Práctica • Sólida

Veieu la abans d'adquirir cap altra marca i la adoptareu
Agent general a Espanya **J. ROVIRA**
Corts, 619.—BARCELONA.— (vora del Passeig de Gràcia).

nostra o deixant passivament que'ns invadeixi l'estranger.

Prou sé que en temps passats, però encara pròxims, els intents de renovació sincera de nostres savis, els seus lloables esforços per la creació d'una Ciència espanyola, foren amb freqüència ofegats brutalment al moment de voler-se manifestar. Més tard, a l'afluïxar-se les cadenes, el nostre impuls vers la llibertat ens ha portat a extrems i ceguetats que són de doldre. Hem volgut posar-nos d'un salt al corrent del nostre endarreriment de civilització, hem volgut caminar en la mateixa línia amb altres pobles que havien tingut un progrés gradual i reposat, adoptant sobtadament les seves coses. I aquest no és un mètode natural que pugui donar resultats reals.

Sembla com si encara ressonessin per l'espai els crits de ¡a Europa! ¡a Europa! que va llençar un dia un gran patriota. Hem tingut la europeització—la teníem ja abans de demanar-la—mes d'una qualitat que no a tots ens satisfà. Molts joves, alguns que podem dir-nos de la pròxima o entrant generació, ens resistim a acceptar completament la europeització en la forma en que s'està portant a cap; i, amb la mateixa bona intenció del gran patriota, hem començat a cridar amb totes nostres forces ¡a Espanya! ¡a Espanya!; a Espanya passant per Europa. Som espanyolitzants post-europeitzants.

Lluny de nosaltres l'esperit dels fanàtics *hidalgos* que canten a grans veus les excel·lències de la civilització espanyola, que troben bo tot el que és d'Espanya. Nosaltres critiquem l'importació de civilització externa que s'ha fet entre nosaltres; i al mateix temps trobem actualment a Espanya molt poques coses culturals perfectament bones. No serem nosaltres els qui alabem la actual

civilització espanyola; encara que regoneixem, això si, un gran fons de bondats i d'energies inexplorades en el nostre poble, una materia prima nacional que, convenientment elaborada, pot produir una sòlida i brillant civilització moderna amb segell propi. Ni tampoc serem nosaltres els que pronunciem la blasfèmia de que no hem d'anar a l'estranger a apendre res. Nostre espanyolisme, com he dit ja, serà post-europeitzant. Hem d'anar a Europa per a tornar a Espanya, per a estimar-la, i per a produir en ella una nova vida que tingui el seu origen i el seu manantial dintre de la seva pròpia ànima. Es precis, si, europeitzar Espanya, mes a condició que no la despanyolitzem gens; mellor encara, a condició de que, a l'europeitzar-la, la espanyolitzem encara més. Podrà i deurà variar les seves manifestacions externes de vida; mes l'ànima de la raça, o de les races espanyoles, deu conservar-se íntegra, deu desenrotllar-se vers la plenitud i la perfecció harmònicament al ritme dels batecs propis. Dels bons batecs propis, no pas dels dolents; moltes, doncs, de les manifestacions que són tingudes com típiques i genuïnes de la vida espanyola, han d'ésser anulades per incompatibilitat amb l'esperit d'Europa, per ésser manifestacions contra l'ideal. I si l'educació individual i social ha de partir de la psicologia de la raça, aquesta—i, per tant, la seva educació—té el dever moral d'enmotllar-se tant com pugui als alts ideals de perfecció als quals aspira la humanitat.

ELADI HOMS

Abril de 1913.

El millor **Café** és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem)

rotllant el resultat de les seves observacions i estudis, de conformitat amb el següent programa: «Ressenya general.—Cop d'ull retrospectiu.—El domini privat dels immobles.—Ventatges i inconvenients.—El domini col·lectiu.—Les societats d'estadants. (Co-partnership Tenants Societies).—Llur origen i desenrotllament.»

»El Suburbi Jardí de Hampstead, com aplicació notable del sistema.—Preliminars i principis.—Construcció cívica i Economia Social.—Mètodes comercials i financers.—Mecanisme cooperatiu.—Resultats i reflexions.»

Seguidament, ajudant-se d'una abundant serie de projeccions lluminoses, D. Guillem Busquets llegí la seva Memoria sobre «La disposició arquitectònica de les Ciutats Jardins angleses», treball que exposà amb especial referència amb el següent programa:

«*Generalitats*: Defectes de les ciutats actuals i remeis per combatre'ls.—*La Ciutat jardí*.—Principis fonamentals.—El suburbi i la colònia jardins.—*Construcció de la ciutat jardí*: Disposició del conjunt viari.—Plànol ideal de l'Howard. Sa adaptació als moderns avenços de la urbanització en diferents exemples de ciutats-jardins angleses. En Parker i l'Unwin.—*Els carrers i les places*. *Els edificis*. Densitat d'edificació. Agrupació, aspecte i distribució de les cases. Ordenances municipals de Letchworth. *Drenatge dels carrers*: Depuració biològica artificial de les aigües residuals.—*Els espais verds*: Jardins i camps de sport.»

Finalment, trobant-se D. Pere Falqués impossibilitat d'assistir personalment a les conferències, fou llegit un interessant treball que tingué l'atenció d'enviar, en el qual, a manera de conclusió dels informes precedents, exposà en nodrida síntesi la seva autoritzada opinió sobre «*Lo que s'ha fet, lo que pot fer-se i lo que cal fer en la nostra terra per a assimilar en lo possible les ensenyances que's desprenen dels precedents estudis.*»

En les parets de la galeria del Palau de Belles Arts s'havia instal·lat una interessant col·lecció de plànols, vistes i fotografies dels més importants exemples de ciutats jardins i d'urbanització model, que posseeix la mateixa Societat iniciadora de les conferències i que contribuïren en gran manera a il·lustrar el públic que hi assistí.

Els dies 8, 9 i 10 de Maig tingueren lloc en el Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, tres conferències a càrrec de l'il·lustre Secretari de l'Associació francesa de Ciutats Jardins, Mr. G. Benoit Levy, amb les quals la Societat Cívica donà principi al cicle de conferències especialment dedicades al Problema de l'Habitació, del qual abans s'ha fet esment. Presidiren les conferències

Conferències

de la Societat Cívica "La Ciutat Jardí"

Cumplint el programa oportunament anunciat, durant els mesos d'Abril i Maig prop passats se celebrà la serie de conferències organitzades per aquesta societat.

El diumenge dia 27 d'Abril tingué lloc la primera de la serie en el Saló Reina Regent del Palau de Belles Arts, on, davant d'una distingida concurrència, els senyors D. Cebrià Montoliu, D. Guillem Busquets i D. Pere Falqués, donaren compte a l'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona, al Museu Social i a la mateixa Societat Cívica,

del viatge d'estudis que, per diverses delegacions de dites entitats van fer a les Ciutats Jardins angleses i altres remarcables obres de Construcció Cívica d'Anglaterra.

Ocupà la presidència l'ltre. Sr. Pich, en representació de l'Excm. Ajuntament, i després de breus paraules del president accidental de la Societat, D. Frederic Rahola, exposant l'objecte de les conferències que en aquell moment s'inauguraven, llegí el senyor Montoliu el seu treball sobre l'*Economia social de les Ciutats Jardins*, desen-

MOSAICS E F ESCOFET & C

Paviments Unifas Barcelona Ronda Sant Pere 8

diversos delegats de l'Excm. Ajuntament, i en totes elles el Sr. Benoit Levy feu gala de la seva gran competència en la matèria, que desenrotllà segons el programa següent:

1.ª Conferència.—*La Construcció Cívica i l'Habitació Popular*: Desenrotlló de l'esperit cívic als Estats Units. L'acció de les associacions femenines per a la neteja i l'embelliment de la ciutat. La neteja, primera basa de totes les campanyes cíviques. Els batallons escolars per a la neteja de les ciutats. L'estètica i l'higiene urbana combinades. Els espais lliures, elements de salut i de bellesa de les ciutats. Sistemes de parcs, camps de joc, etc.

2.ª Conferència.—*La Construcció Cívica i el planejament de les ciutats*: Desgraciadament les ciutats modernes no contenen més que alguns dels elements d'higiene i estètica anteriorment examinats. Glories i tristesses de la ciutat del segle XX. L'obra mercantils. Desaparició dels espais lliures. Cost d'una falta de mètode. Necessitat dels plans d'extensió. El prototipus de la Ciutat Jardí. La Ciutat Ideal. Els nois de les ciutats jardins. La Ciutat Jardí i les seves modalitats, única solució.

Ultra les precedents, el Sr. Benoit Levy tingué l'atenció de donar el dia 10 de Maig una tercera conferència, fòra de programa, en la que tractà de les Fàbriques-model, particularment en llurs relacions amb les colònies d'obrers, assumpte de particular interès pel nostre poble i sobre el qual el conferenciant mostrà posseir una extraordinària documentació.

El públic que assistí a aquestes conferències, demostrà el més viu interès per llur assumpte, que fou il·lustrat amb una abundant serie de projeccions lluminoses.

Els dies 12, 13 i 14 del mateix mes tingueren lloc en el saló d'Actes de l'Ateneu Barcelonès, altres tres conferències de la mateixa serie abans dita, a càrrec aquestes dels Srs. Williams Thompson i Henry Aldridge. D. Lluís Domènech i Montaner, que presidí l'acte; feu la presentació de les dues il·lustres personalitats que, com President i Secretari respectivament del Consell Nacional anglès de l'Habitació i Construcció Cívica, encarnen a Anglaterra el moviment de reforma de l'habitació popular i de l'acomodament de ciutats.

Acte seguit el Sr. Thompson donà lectura en francès d'un nodrit treball en el que tractà de les responsabilitats i les càrregues o pèrdues que sofreix la societat per desco-

nèixer el problema de l'Habitació i de la convenient acomodació dels nuclis urbans, oferint en acabat un resum general de la recent legislació anglesa sobre'l particular, que presentà com un model en molts respectes.

El Sr. Aldridge, donà després lectura a un altre treball en francès, on passà una ràpida i lluminosa revista pel desenrotllament de les poblacions al través de totes les èpoques de la historia, fent notar els caràcters de cada una, que's distingeixen, en l'antigor, pel fi primordial de la defensa contra'ls enemics de fòra, en el renaixement, per l'afany de reis i prínceps en construir ciutats monumentals, a manera d'extensió o de adequat marc dels llurs sumptuosos palaus, fins que, desaparescudes tals preocupacions s'entra en l'època moderna, caracteritzada, més que en la defensa contra'ls enemics de fòra, en la defensa contra'ls dins les ciutats, baix la forma de les infeccions, mortalitat i altres fatals conseqüències del desgavell regnant en la matèria.

Aquestes últimes consideracions les apuntà el conferenciant a manera de pròleg per a la següent conferència, destinada a tractar «El problema de l'Habitació com premisa central i superior postulat de tots els problemes de la urbanització moderna».

En la segona i tercera conferència, que igualment donaren a l'Ateneu Barcelonès els Srs. Thompson i Aldridge, ampliaren considerablement i concretaren amb la major justesa els punts de vista exposats anteriorment. Explicaren els objectius morals i higiènics que's persegueixen amb la reforma del sistema d'habitacions per als proletaris, ressenyaren l'evolució de les idees que han presidit a la formació dels plans de reforma i aixamplament de les ciutats, fent una crítica racional de cada un dels principals sistemes adoptats, i ponderant els aventatges dels principis de la Ciutat Jardí, com l'última paraula de l'experiencia en el sentit modern; describint ademés les diverses formes de l'aplicació de dit principi a diferents casos particulars, com són colònies industrials, suburbis, i reformes de barris ciutadans.

Un dels punts que tractaren amb més amplitut, fou el de la realització econòmica i legal de la millora, a propòsit de la qual donaren a conèixer les prescripcions legals darrerament instaurades en el Reialme Unit i les diverses combinacions que allí s'han posat en pràctica per a la construcció de grups de cases barates, alegres i saludables,

amb la deguda proporció d'hortes, jardins i espais lliures de tota mena, ja sigui per compte dels Ajuntaments i corporacions locals, ja per Societats particulars, amb ben pensades combinacions econòmiques, a basa d'abundants préstams de l'Estat.

Multitud d'interessants projeccions lluminoses il·lustraren la part teòrica de cada una de les conferències resenyades, donant lloc a molt oportunes explicacions de detall, que traduïren de l'anglès els Srs. Cunill i Montoliu, i on els Srs. Thompson i Aldridge posaren de relleu un cop més la llur excepcional competència i llur fervent entusiasme d'apòstols d'aquesta bona obra.

A invitació d'aquests senyors, se dedicà l'última part de la darrera vetllada a respondre les diversers qüestions que en abundant nombre proposaren molts dels assistents a l'acte originant-se amb això interessants discussions, que amb la major cordialitat acabaren d'il·lustrar en tant importants matèries el selecte auditori, en el qual abundaven les dames.

No cal dir que tots plegats prodigaren llurs aplaudiments als dos conferencians, tributant-los al final un afectuós comiat.

El dia 12 de Juny tingué lloc en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l'Indústria, la darrera conferència, a càrrec de D. Xavier Calderó. Començà resumint les idees generals regnants en els nostres dies, sobre aquest problema, i després de fer ressaltar l'importància que té l'habitació en el progrés dels pobles, el mateix baix el punt de vista higiènic que en l'econòmic i social, feu un detallat estudi de l'estat d'aquesta qüestió a Bèlgica, explicant d'una manera clara i precisa el sistema concebut i seguit per aquell poble per a millorar la situació de la classe treballadora, pel qual medi ha lograt convertir en propietaris de la seva caseta a més de cent mil famílies obreres.

L'organització i funcionament de les societats de crèdit i construcció amb ses enginyoses combinacions, interessaren fortament a l'auditori.

L'última part d'aquest treball, fruit dels estudis que ha realitzat durant la llarga temporada a l'estranger el disertant, va dedicar-la a exposar les línies generals del plan que, al seu entendre, podria desenrotllar-se a Catalunya, i manifestà la confiança en la formació d'una Cooperativa Catalana d'Estalvi i Habitació, tota vegada que, segons digué, una important entitat de Barcelona ha-

== EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES ==

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Centràl: Pelayo, 44, telèf. 1.113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.—NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fòra.

vía ja ofert a aquest fi el seu decidit apoï moral i material.

Acabà el conferenciant invitant els socis del Centre a cooperar en aquest moviment, interessant-los especialment en l'obra oportunitatíssima d'establir en nostra capital un hotel per a empleats celibatariis, per l'estil dels de les *Rowton Houses* angleses o els seus equivalents *Albergs Populars* d'Italia, de la organització i funcionament dels quals ne feu una suggestiva descripció.

Les Conferències a Madrid

Vista l'importància d'aquesta serie de conferències, i gràcies a les gestions particulars del President de la Societat Cívica La Ciutat Jardí, D. Joan Antoni Güell, l'Institut de Reformes Socials i l'Institut Nacional de Previsió, varen patrocinar l'idea de repetir alguns de dits actes a Madrid, on se varen traslladar els nostres distingits hostes, un cop acabat el seu comès en aquesta.

Les conferències tingueren lloc els dies 16 i 17 de Maig a l'Ateneu de dita capital, baix la presidència del Sr. Azcàrate, el qui feu la presentació dels conferenciantis, posant de relleu l'importància de l'acte que's celebrava per a la bona orientació de tota la política social espanyola en el relatiu al problema de l'Habitació i amb motiu de la nostra llei de Cases barates.

Empleant la paraula en francès, i sobre tot, utilitzant una profusa serie de projeccions gràfiques, els Srs. Thompson i Aldridge exposaren un resum de les mateixes disertacions que havien desenrotllat a Barcelona, fent un detallat anàlisi de la novíssima llei britànica sobre la materia, i ço que és més interessant, donant a conèixer els nombrosos i diversos procediments, tant senzills com enginyosos, que en llur país s'apliquen per a resoldre els problemes de l'Habitació i el desenrotllament de les ciutats.

Perfectament secundats en llur tasca pel Secretari de la Societat Cívica Sr. Montoliu, obtingueren els conferenciantis un èxit sumament falaguer, segons ne pot donar una idea el fet d'haver-se omplert en les dues nits esmentades el saló de conferències de l'Ateneu amb un distingit auditori, entre'l qual abundaven els membres de l'Institut Nacional de Previsió i del de Reformes Socials, així com representants dels diversos centres administratius i companyies i empreses del ram de construcció centralitzades en la Cort, molts dels quals responen als precs dels conferenciantis, els feren importants preguntes i observacions, com, entre altres, recordem el Sr. Palacios i D. Amós Salvador, arquitectes, i D. Artur Soria i el Sr. González del Castillo, President i Conceller respectivament de la Companyia Madrilenya d'Urbanització.

Noves conferències

Amb aquesta oportunitat i com a complement de la serie de conferències abans resenyades, la Societat Cívica La Ciutat Jardí, per l'endemig del seu Secretari Sr. Montoliu, ha obtingut la cooperació valiosa dels Srs. D. Salvador Maluquer, digne Conseller Delegat de l'Institut Nacional de Previsió i el conegut publicista D. Pere Sangro i Ros de Olano, que s'han brindat amablement a donar dues conferències a Barcelona en la pròxima tardor del nou cicle que s'està preparant, havent de versar les de

dits senyors sobre'ls respectius temes següents: «*L'aspecte econòmic de l'habitatció popular a basa del segur sobre la vida*» i «*Aspecte jurídic de la mateixa qüestió*».

An aquestes dues conferències en preparació, poden afegir-se una de Mr. Unwin, el cèlebre arquitecte anglès, autor dels més notables plans de ciutat-jardins, que tractarà de l'*Art i l'Arquitectura en l'habitatció popular*, altra de D. Santiago Valentí i

Camp, Diputat provincial i Vocal de la Junta de nostre Museu Social, sobre la *Educació i la Habitatció popular*, i altra de D. Jeroni Martorell, arquitecte assessor de la Societat Cívica, que disertarà sobre'l tema *Barcelona Ciutat Jardí*.

RON BACARDI

Informació

Per la Mancomunitat La nova ponència

S'ha constituït al Palau de la Generalitat de Catalunya la nova ponència de la Mancomunitat Catalana.

Presidí el senyor Prat de la Riba, qui tenia als seus costats als presidents de les Diputacions de Girona, Tarragona i Lleida, senyors don Agustí Riera, don Josep Mestres i don Josep Mª España. Actuava de secretari el que ho és d'aquest còs provincial, don Joan Homs.

El senyor Prat de la Riba va obrir l'acte dedicant una afectuosa salutació als nous delegats de les Diputacions catalanes en aquesta Comissió inter-provincial, dedicant un amable record als diputats que havien cessat el primer de maig, que són els senyors don Ramón Roig i Armengol i don Manuel Folguera i Durán, d'aquesta Diputació; don Antoni Lloberas, de la Diputació de Girona; don Josep Gil Doria, don Josep Rovira Agellet, don Ramón Rius Vendrell i don Antoni Mestres Casals, de la de Lleida.

Seguidament els reunits varen canviar en conversa amical llurs impressions sobre l'estat actual del projecte i sobre els medis d'impulsar l'acció del Govern i la cooperació dels pobles per assolir-ne la realització.

En totes les impressions va regnar una perfecta unanimitat, acordant-se ratificar tots els acords presos en reunions anteriors referents a dit projecte i dirigir al Govern el següent telegrama:

«Al constituirse después de la renovación bienal de las Diputaciones de las cuatro provincias catalanas, la Asamblea de delegados designados por las mismas para gestionar la aprobación de la Mancomunidad catalana, acuerda por unanimidad hacer presente al Gobierno su vivísimo deseo de que sin modificación alguna que pueda desnaturalizarlo sea ley dentro de breve plazo el proyecto pendiente de aprobación en el Parlamento.— Enrique Prat de la Riba, diputado provincial por Vich Granollers — Agustín Riera, diputado provincial por Gerona. — José María España, diputado provincial por Tremp-Viella. — José Mestres, diputado provincial por Valls-Montblanch. — Joaquín Sostres Rey, por San Feliu-Vilanova — Luis Argemí, Alberto Bastardas, Luis Durán, por Barcelona. — Francisco de Asís Bartrina, por Mataró-Arenys. — Eduardo Micó, por San Feliu Vilanova — Federico Frigola, por Santa Coloma de Farnés. — Román Sol Mestre, por Balaguer. — Alfredo Pereña, por Lérida-Borjas Blancas. — Salvador Montiu, por Cervera-Solsona — Salvador Llorens, por Sort-Seu de Urgel. — Antonio Estivill, por Reus. — Víctor J Olesa y Francisco Roig, por Tortosa — José María Vilahur, por Gerona »

També per unanimitat va pendre's l'acord que durant la present temporada d'estiu es donguin conferències per a estendre el coneixement de l'estructura de les Mancomunitats, aplaçant per a després de l'estiu el pendre altres acords.

La nova ponència, o comissió inter-provincial de Mancomunitats, es compona dels següents senyors:

Per la Diputació de Barcelona: don Enric Prat de la Riba, diputat per Vich-Granollers; don Joaquim Sostres Rey, diputat per Sant Feliu-Vilanova; don Lluís Durán i Ventosa, diputat per Barcelona; don Lluís d'Argemí i de Martí, diputat per Barcelona; don Francisco de A. Bartrina, diputat per Mataró-Arenys; don Albert Bastardas, diputat per Barcelona; don Eduard Micó, diputat per Sant Feliu-Vilanova.

Per la Diputació de Girona: don Agustí Riera Pau, diputat per Girona; don Josep Maria Vilahur, diputat per Girona; don Frederic Frigola, diputat per Santa Coloma de Farnés.

Per la Diputació de Lleida: don Josep Maria España, diputat per Tremp-Viella; don Ramón Sol Mestre, diputat per Balaguer; don Alfredo Pereña, diputat per Lleida-Borjas Blancas; don Salvador Montiu, diputat per Cervera-Solsona; don Josep Llorens, diputat per Sort-Seu d'Urgel, i don Alfons Piñol.

Per la Diputació de Tarragona: don Josep Mestres, diputat per Valls-Montblanch; don Antoni Estivill, diputat per Reus; don Víctor Josep Olesa, diputat per Tortosa; don Francisco Roig, diputat per Tortosa.

En resposta al telegrama que'ls diputats provincials per Catalunya que componen la ponència de la Mancomunitat, varen dirigir al quefe del Govern totjust constituïts, el comte de Romanones ha dirigit a don Enric Prat de la Riba el següent telegrama:

«Recojo deseos me expresa y contesto a ellos reiterándoles cuanto en ocasiones diversas he manifestado acerca firme propósito cuanto de mí dependa proyecto Mancomunidades sea ley sin modificaciones que cercenen sus principios esenciales por creerlo conveniente no solo para Cataluña sino para toda la nación».

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdager i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i **no fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS

EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40, y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per òmnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2, i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents

La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA

MINERO: MEDICINAL
NATURAL: PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, zigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo **armado** y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat - Llorach